

Het ouderlijk huis.

Ik ontveins mij niet, dat ik thans genaderd ben aan het moeilijkste, maar tevens het aantrekkelijkste deel van de vrijwillig op mij genomen taak: de beschrijving van mijn ouders, van mijn broers, van onze vrienden, kortom van het ouderlijk huis. Wat al remmen ondervindt de schrijver, wanneer hij over personen en omstandigheden moet verhalen, die zoo innig met zijn eigen ik verbonden zijn! Moet hij niet vreezen, dat het beeld door hem ontworpen, slechts zeer uit de verte het ideaal benadert en dat zij, die hem kunnen controleeren zullen zeggen: neen, zoo was het niet precies, dat heb je vergeten, dat had je weg moeten laten?

Zoo werkt de beschoorndheid de mededeelzaamheid tegen. Bovendien waar te beginnen en waar te eindigen?

Ik zal probeeren de Scilla van de onbescheidenheid te vermijden zonder te botsen tegen de Charibdis der oppervlakkigheid.

En verder dient de lezer te bedenken, dat een familiegeschiedenis niet noodzakelijkerwijs een autobiografie van den auteur behoeft te zijn. Maar hoe is het mogelijk jeugdherinneringen te vertellen zonder daarbij het eigen hart te laten spreken?

Ik had zonder twijfel mijn taak belangrijk kunnen verlichten door mijn verhaal af te breken in het jaar 1862 toen mijn ouders in het huwelijk traden. Wanneer ik het echter daarbij zou hebben gelaten ... wie zou later nog iets kunnen navertellen van de laatste zestig jaren? Hoeveel interessanter zou mijn familieverhaal geworden zijn, wanneer onze voorouders mémoires hadden nagelaten!

Ik begin dan maar op goed geluk en roep, speciaal voor dit deel van mijn verhaal de clementie mijner lezers in.

Mijn vader, Gerard Petrus Timotheus Kortenhorst (hij werd door zijn vrienden Gerrit genoemd) was 7 jaar oud toen zijn vader overleed. Hij had zijn moeder reeds eenige jaren eerder verloren.

Oom Dorus en tante Tjeps namen hem en zijn broers en zusters in hun gezin op en zonden hen, om te beginnen, naar de lagere school te Kuinre.

Enige van de toen gemaakte jeugdvrienden - Lardus de Boer, een eenvoudigen streng Protestanten visscher op de Zuiderzee - heeft mijn vader ook in later jaren steeds tot zijn intimi gerekend. Als student en ook later, toen hij zich als arts in Weesp gevestigd had, ging hij in zijn vacantie vaak een paar weken met zijn vriend de edele vischeport beoefenen. In den loop van het jaar werden de vriendschapsbanden verder onderhouden doordat de Boer gerookte bokkingen aan ons zond en mijn ouders deze bewijzen van genegenheid beantwoordden door tegen Sinterklaas het visschersgezin met een groote mand stenzwaren en lekkernijen verblijden.

De drie oudsten, Carel Louis en ik gingen als jongens van omstreeks 10 jaar in de somervacantie gewoonlijk een maand in "de Kuunder" logeren in het hotel van Roelof Kamman. We maakten daar het geheele boerenleven mee, zwommen in het riviertje de Linde en in zee en haalden en brachten den paarden diep uit het land en terug. Wij waren meesters in het berijden van ongesadelde rossen langs smalle landwegen en dijken. Kamman was n.l. behalve hotelhouder ook bezitter van een stal met ongeveer twintig paarden, waarmee hij o.a. het melkvervoer der boterfabriek van den Heer kreukniet verzorgde.

Met een zoon van Lardus de Boer, een zeer vroom en goed ontwikkeld man, onderhoud ik nog steeds een correspondentie.

Een zijner zoons, Jacob, die tijdens den oorlog bij de Koninklijke Marine diende vertoefde met zijn schip in Engeland en is daar getrouwd. Zoo nu en dan komen er via het Rode Kruis goede berichten van den jongen de Boer.

De autoriteiten in Kuinre weten nog zeer goede, dat onze familie uit dat plaatsje stamt. Dat bleek mij, toen in de Tweede Kamer de verkeersverbindingen in de Noord-Oost-polder ter sprake kwamen. Een delegatie Kuinderaren met den burgemeester aan het hoofd heeft mij in Den Haag bezocht. We waren het er spoedig over eens dat de kop van Overijssel ethnologisch en economisch eerder bij Friesland dan bij Overijssel thuis hoort en dat met name de belangen van de Kuinresche haven, welke op het Friesche achterland georiënteerd is, door de provincie Overijssel schromelijk zijn verwaarloosd. Kuinre behoort tot de irridenta van Friesland!

Lardus de Boer is ook eens in Weesp bij ons op bezoek geweest. Voor mijn moeder die minder "volksch" was aangelegd dan mijn vader, bracht dit bezoek aanvankelijk wel eenige bezwaren mee, maar Lardus wist haar toch spoedig in te palmen. Mijn vader - in hart en nier een agrarier - liet zijn vriend zijn mooien moestuin, vruchtenboomgaard, kassen en pluimvee zien en nam hem mee naar Amsterdam om Artis en daarna Kras te bewonderen en daar samen een partij biljart te spelen. Het groote restaurant Krasnapolsky was in die dagen pas geopend: een wonderwerk van ijzer en glas. Maar het allerschoonste waren de wild romantische muurschilderingen met palmen en exotische vogels. Gij kunt ze ook nu nog bewonderen. Zij waren het werk van een Russischen artiest en mijn vader was er zoo mee ingenomen, dat hij niet rustte, voordat deze schilder eenige plafonds in ons huis te Weesp met bloem- en vruchtenmotieven had opgesierd. Deze Rus wist toppraestaties te leveren, wanneer hij een stevig glas jenever gedronken had. Zodoende stond er steeds een kruik samengebalde inspiratie naast zijn verpotten op den steiger. Hij was dan gaarne bereid op ons verzoek een bij, vlieg of spin op zijn kleurige bloemen- en vruchtenstillevens aan te brengen.

Wanneer de jonge generaties eens een bedevaart naar "ons" Weesp gaan ondernemen, dan moeten zij zeker niet verzuimen ons ouderlijk huis met de mooie plafonds te bezichtigen. Het wordt thans bewoond door Mevrouw Cleveringa, de weduwe van den vroegeren burgemeester.

Wat mijn vader na het verlaten van de lagere school heeft uitgevoerd ... ik weet het niet. Wellicht, dat hij privaatles heeft genoten bij den pastoor of bij den dokter, of bij notaris van Marle en dat hij daar tusschendoor het leventje van een landjonker heeft geleid.

Hij was een sportieve figuur: een goed jager, zwemmer en schaatsrijder, een geduldig visscher, een liefhebber van zeilen en een knap biljart-speler. In later jaren beoefende hij de bergsport. Vandaar wellicht zijn groote liefhebberij voor het kweeken van planten, bloemen en dieren. Als jongens gingen we dikwijls met hem mee naar pluimveetentoonstellingen en mijn broer Carel hield een magnifieke toom prijsbekroonde postduiven en fokte konijnen, een liefhebberij die hij later in Vught weer opnam. Carel aardde sterk naar zijn vader. Hij en de jongere Jules, waren in hun jeugd, evenals mijn vader, rossig van haartooi, of zocals wij, anderen, onbarmhartig zeiden: rood.

Zelf had mijn vader een mooie verzameling veelkleurige eenden en kippen en er liep ook altijd een gekortwieskte kokmeeuw rond ons huis. In den tuin had mijn vader een privé-waterleiding doen aanleggen om in den vijver en op de gazons fonteynen te laten springen. Er was in die jaren in Weesp nog geen waterleiding, zoodat deze waterwerken gevoed werden uit een reusachtig reservoir, dat op den zolder van het huis was aangebracht. De tuinman en zijn knecht moesten uren lang met een handpomp het water omhoog brengen om den huisheer in het genot te stellen van zijn spuitende reigers, kikvorschen en hagedissen.

Aan de overzijde van het Smalweesp - de vaart, die over het Gein en Diemerbrug onze geboortestad met Amsterdam verbindt - bezat mijn vader uitgestrekte landerijen tot over de spoorbaan. Een stuk daarvan richtte hij in tot boomgaard en moestuin annex een koetsierswoning, paardenstal, tuighuis, kassen en al wat erbij behoort. Geheel achter in dien tuin liet hij op een kleine hoogte een achtkantigen koepel bouwen met uitzicht over de weiden, boomgaarden en verre luchten. Die koepel was zijn kluis en zijn heiligdom. Wanneer zijn drukke praktijk het maar eenigszins toeliet gebruikte hij daar na een inspectietocht door zijn kweekerijen in afzondering zijn borrel en rookte zijn sigaret. Niemand mocht hem daar storen in zijn rustuurtje. Hij was een eenzame man - mijn vader, die zich verre hield van het dorpsche gezelligheidsleven met zijn kleine intriges en zijn kleine belangen.

Eerst op zijn achttiende jaar (cursus 1864-65) zond zijn oom hem samen met zijn broer Arnold naar het gymnasium.

In die dagen was Oldenzaal - (toevallig de bakermat der familie Sloot, maar hij heeft de leden dier familie hoogstwaarschijnlijk daar nooit ontmoet) - het centrum van de intellectualiteit in het Oosten des lands. Wellicht dat oom Dorus zijn pupillen niet naar een groote stad in het Westen wilde sturen en dat hij eerst na lange aarzeling voor Oldenzaal opteerde.

De beide jonge Kortenhorsten begonnen derhalve hun gymnasiale studies op een leeftijd, waarop andere jongens reeds rijp zijn voor de universiteit.

Omtrent het verblijf van de broers in het Overijsselsch Athene is mij niet veel bekend. Woonden zij op kamers, waren zij opgenomen in het gezin van een der leeraren of in de Pastorie?

Het eenige stuk over dien tijd, dat in mijn bezit is, luidt:

S.A.L.
Messieurs les Curateurs du gymnase d'Oldenzaal
aiment à constater que pendant l'année scolaire
1864-65. G. Kortenhorst élève de la 1e classe de
langue française, s'est distingué et ses progrès
dans l'étude de cette langue, qualités qui lui
ont valu l'accessit.

G.L. Michgorius Prs.
B.I.C. Essink ab.-act.

Oldenzaal, le 13 Juillet 1865

M. van Groeneveldt
précepteur.

In hun vacantie logeerden Gerrit en Arnold veelal in Amsterdam en bezochten daar hun zusters Liesbeth, in 1866 getrouwd met Jan Jansen, en Gesina, die haar provinciaalsche broers eenige stadsche allures trachtte bij te brengen. Wat mijn vader betreft met goed succes. Het was in die jaren mode, dat de jongelui zeer nauw-aangesloten lakensche pantalons in zeer lichte dessins en donkere rokken droegen. Tante Sina wist te vertellen dat mijn vader de allerstrengste eischen stelde aan de rimpel- en plooilooze aangeslotenheid van zijn beenbekleding en dat hij in dat opzicht niet gauw content was. Er bestaan eenige aardige foto's van mijn vader uit dien tijd.

Op 20 April 1871 werd mijn vader ingeschreven als student in de medische faculteit der Utrechtsche Hoogeschool. Hij was toen 25 jaar oud. Eenmaal student begon hij een wedloop met den tijd. Binnen een jaar, op 20 Maart 1872 deed hij zijn candidaats en slaagde cum laude. Zooals toen gebruikelijk, liep hij ook college in andere universiteitssteden, met name in Amsterdam en in Leiden. Op 3 April 1876 liet hij zich opnieuw in Utrecht inschrijven, teneinde aldaar op 7 April 1876 te kunnen promoveeren. Zijn proefschrift handelde over: "Pijnstillende middelen, in het bijzonder de aanwending in de verloskunde." Hij was toen juist 30 jaar geworden en had zijn academische studie inclusief zijn promotie in den recordtijd van vijf jaren voltooid. Op 13 Juni d.a.v. deed hij ook nog in Leiden zijn artsexamen en vestigde zich als eerste Katholieke medicus na de Reformatie, kort daarop - 22 Juli 1876 - in het overwegend protestantsche Weesp, als opvolger van Dr. Epkema, die omstreeks dien tijd overleden was.

Ondanks dezen zeer intensief gebruikten studietijd heeft mijn vader het studentenleven, speciaal te Utrecht met groot brio meegemaakt. Hij was lid van het Utrechtsche Studenten Corps en hij beoefende met voorliefde de ruiters- en biljartsport. De student van ongeveer 60 à 70 jaar geleden was een veel meer van de burgerij geïsoleerd wezen dan zijn collega thans. De romantiek van die dagen maakte van den jongen intellectueel een bohémien. Mijn vader kon ons smakelijke verhalen vertellen van gemoerde deurbellen (een exemplaar ervan in den vorm van een koperen hand werd bij ons thuis als kurketrekker gebruikt); van een aap, die hij op zijn kamer vrij liet rondhuppelen en van vechtpartijen met politie-agenten (hij had bij een bepaalde gelegenheid zich en zijn vrienden uit een klabakkarium weten te bevrijden door een brandende potkachel op te nemen en daarmee een deur te forceeren).

De medische studenten gebruikten als kamerversiering zonderlinge emblemen van hun vak. Zoo zijn wij in onze jeugd, behalve met een aantal "doodskoppen" ook met een door onzen vader geprepareerd half-menschenhoofd (de aderen waren met lak aangebracht) vertrouwd geraakt. Deze stond onder een glazen stolp op zijn bureau in zijn studeerkamer. Het is nu in het bezit van Carel.

Ik behoef over het antieke studentenleven verder niet uit te wijden! Weetglerigen kunnen er de "Studententypen" van Klikspaan en de Camera Obscura van Hildebrand op naslaan.

Er zijn uit de studententijd van mijn vader een tweetal documenten bewaard gebleven. Op zijn 29sten verjaardag - 5 April 1875 - vereerde een vriend, die zich Piktorius noemt, hem met een uit vijf deelen bestaande gekleurde potloodteekening, vergezeld van een gedicht, getiteld: Schets etc.

nederig en eerbiedig opgedragen aan den
WelEd. Zeer Geleerden Heere Kojenhöjst.

Blijkbaar werd op dien dag een groot feest aangericht. De plaat vertoont als medaillon een dame te paard (op den teugel is het woord "Denemarken" geschreven) met een verrekijker gewapend. Op den achtergrond staat een kasteelachtig huis in een park. De vlag wappert op den toren en vermeldt:

"Kojenhöjst House". Achter het paard staat een mannetje, dat over zijn schouder naar de paardrijdster opkijkt. Links boven zijn drie zingende studenten afgebeeld met stokken en hooge hoeden gewapend, op den voorgrond ziet men een huis, dat Alcasien heet. De drie overige tafereelen verbeelden drinkgelagen bij "Boneski", "Vater Rhijn" en "Piet Coolsingel". Onder het gezelschap feestvierders komen officieren en heeren met dierenkoppen voor. Aanduidingen als "Io Vivat!!", "Allons buvans", "Amicitia", "Humor", "Satyre" en "Harmonie" verduidelijken de voorstelling, die tot titel voert "De Beschermgeest". Deze beschermgeest is ook afgebeeld in de vier hoekplaatjes.

Het vers, waarin Nederlandsch, Fransch, Engelsch en Duitsch door een zijn gehaspeld geeft geen verderen uitleg en bepaalt zich tot een gevarieerde nadrukkelijke aansporing om feest te vieren en goed te drinken en te zingen.

Was mijn vader in Utrecht lid of beschermheer van een redarjkerskamer? 't Is moeilijk de vele puzzles, in de plaat verscholen, op te lossen. De verbastering van den naam in Kojenhöjst zou erop kunnen wijzen, dat de teekenaar en dichter uit Twente afkomstig was.

Het tweede document is de promotieplaat. Het blijkt, dat mijn vader dat slotfeest van zijn academietijd samen met Dr. Slufterman heeft gevierd. De prent vermeldt aan den kop de beide namen der promovendi en we zien verder de beide jonge dokters arm in arm het Io Vivat zingende afgebeeld. Een hondje met een milkorf is de derde in het gezelschap. Feest- en drinkpartijen vormen verder den hoofdinhoud van de plaat, welke tenslotte met achttien handteekeningen, van de gepromoveerden en van hun gasten, is voorzien.

Mijn vader heeft zijn proefschrift opgedragen aan zijn oom. In de voorrede wordt gezegd:

"Aan het einde mijner academische loopbaan acht ik het een aangename pligt, mijn warmsten dank te betuigen aan allen, die

iets hebben bijgedragen tot mijne vorming.
Allereerst zij U, Waarde Oom, aan wie ik dit proefschrift opdraag, mijn innigen dank toegebracht, U, aan wien ik voor een deel het voorrecht heb te danken van een opleiding aan een hoogeschool. Dit voorrecht, steeds meer gewaardeerd, zal altijd een gevoel van dankbare hoogachting in mij leven-dig houden.

In de tweede plaats geldt dit U allen Hooggeleerde Heeren, Professoren der medische faculteit en in 't bijzonder, U Hooggeleerde Halbertsma, hooggeachte Promotor.

Ik neem deze gelegenheid te baat, U WelEdel Zear-Geleerde Heeren Dr. van Hoeven, Rienderhoff en Vroesom de Haan mijn innigen dank aan te bieden voor het vele praktische en theoretische, dat ik van U heb mogen leeren.

En zij mijne vrienden, zoowel hier als elders, vaart allen wel!"

Het onderwerp, door mijn vader in zijn dissertatie behandeld, was in zijn tijd zeer modern. In Engeland waren de medici van dien tijd met het onderwerp meer vertrouwd dan hier te lande, reden waarom de schrijver zich voornamelijk op Engelsche litteratuur beroept. De korte chloroformnarcose, in het proefschrift bepleit werd "narcose à la reine" genoemd, omdat Koningin Victoria bij haar bevallingen zich steeds dit pijnstillend middel deed toedienen. Dat verklaart ook de belangstelling der Engelsche geleerden voor deze methode.

Mijn vader heeft als medicus steeds een voorliefde voor het belangrijke onderdeel van zijn mooie beroep. Het was in de jaren na 1875 nog geen gebruik om voor allerlei doeleinden de hulp van specialisten in te roepen. Het doktersberoep was toen nog universeel en omvatte zoowel het kiezentrekken als hulp bij bevallingen, het behandelen van wonden, het bestrijden van epidemiën, kortom alles wat den mensch aan kwalen en gebreken overkomen kan of de hulp van den arts noodzakelijk maakt.

Mijn vader was, behalve een zeer knap medicus, ook een goed organisator. Hij behoort tot de oprichters van Vereeniging tot bestrijding van de kwakzalverij en nam gedurende de eerste jaren het secretariaat waar. 1) Ook richtte hij in Weesp een ziekenfonds op, "Hulp en Trouw" geheeten.

Mijn broer Moot heeft nog een mooien barometer in zijn huis hangen, afkomstig uit het ouderlijk huis: een cadeau na een griep epidemie door de ziekenkas geschonken.

De griep (influenza) is geen kwaal van den nieuwen tijd. Zij was ook vroeger in geweldigen omvang bevond. Toen bovenbedoelde epidemie in Weesp heerschte, liep mijn vader met een groot aantal huissleutels van zijn patiënten in zijn zak. Hij kon zodoende de zieke gezinnen bereiken

1) Een zijner stellingen bij zijn promotie had op dit onderwerp betrekking: "Zoo lang men vrij spel laat aan handel van medicamenten door niet bevoegden, treft Staatstoezicht op de openbare gezondheid geen doel."

zonder dat hem de deur werd geopend.

Zelf bezit ik een min of meer monumentale stoel met het wapen van Weesp in den rug aangebracht: een blijk van waardeering van het gemeentebestuur voor mijns vaders toewijding bij de bestrijding van een aantal cholera-gevallen, die in Weesp met zijn slechte drinkwatervoorziening waren uitgebroken en waartegen mijn vader een afweerdienst organiseerde.

Verder nam de nieuwe Weesper dokter het initiatief tot oprichting van een zwem- en douche-inrichting. Er bestaat nog een groote foto van de opening van het zwembad in de Vecht. De moderne jeugd kan daarop zien hoe de dameszwempakken er 60 jaar geleden uitzagen. De meest gewaagden lieten nog juist de ellebogen en de enkels zichtbaar en de dames drapperden zich verder in een badcostuum met veel strooken, en pelerines om de schouders en de heupen, zoodat de Weesper schoonen er in het bad nog decenter uitzagen dan gekleed op straat.

Behalve particulier medicus was mijn vader ook officier van gezondheid bij de goeddelijke oud-vaderlandsche Schutterij.

Tot het uniform behoorde uit den aard der zaak geen wandelstok en geen parapluie, maar mijn vader had aan den commandant laten weten, dat hij van zijn gewoonte, om bij mooi weer een stok en bij slecht weer een regenscherm bij zich te hebben, geen afstand wenschte te doen en dat hij - de commandant - hem deze vrijheid moest gunnen. Daartegen bestond aanvankelijk wel eenig bezwaar, maar mijn vader hield voet bij stuk en won het pleit. De Weespers gnuifden!

Ook overigens was mijn vader een onverzettelijk mensch met een hoog ontwikkeld gevoel van eigenwaarde en zelfstandigheid. Dat kwam onder meer tot uitdrukking in zijn verhouding tot de cacao-koningen Scheffer en v. Houten. Zestig jaar geleden was het landelijk vestingstadje Weesp, schilderachtig gelegen aan den linkeroever van de rivier de Vecht met zijn rond-getrokken grachten, stille pleintjes, middel-eeuwsche kerk en prachtig stadhuis, zijn vervallen vestingen en wallen, zijn lommerrijke singels en nauwe winkelstraten, zijn vele ophaalbruggen en deftige oude huizen op de Hoogstraat aan den oever van de Vecht, nog verzonken in den droom van zijn groot verleden, toen binnen zijn poorten groote bierbrouwerijen en jeneverstokerijen gevestigd waren en de scheepvaart langs de Vecht van Utrecht naar de Zuiderzee en naar Amsterdam en omgekeerd Weesp tot een centrum maakte van industrie en verkeer. Dat was voor het Merwedekanaal gegraven was.

Sinds lang had de Amstel de Vecht verdrongen en was de jongere meer vitale Amstelstad haar oudere zuster over het hoofd gegroeid.

Zonder geheel een dood stadje geworden te zijn, was Weesp toch geleidelijk aan tot een kleine marktplaats van de Weespercarspelsche boerenbevolking teruggezakt totdat de van Houtens, die aanvankelijk hun fabriek in Amsterdam gevestigd hadden, hun oog op Weesp hadden doen vallen.

De oude Casparus van Houten was een eenvoudig en teruggetrokken man, die weinig naar buiten optrad in tegenstelling tot een jongeren levenslustigen compagnon en neef Frans Scheffer, een Weesper dokterszoon, wiens moeder een van Houten was. Deze Scheffer liet door een

toen nog onbekenden aankomenden architect Berlage, in den stijl à la mode van imitatie Hollandsch renaissance, tegenover ons huis een villa bouwde; villa Frans. Geheel Weesp lag aan de voeten van dezen opkomende cacao-koning. Maar wie tot zijn "hofhouding" gerokend wenschte te worden - niet mijn vader! Behalve dat de karakters lijnrecht tegenover elkaar stonden, was er tusschen de twee burens een veete ontstaan om een rij majestueuze boomen. De tuinen van beide huizen waren n.l. van elkaar gescheiden door een breede, aan de gemeente toebehoorende laan, het Singel geheeten. Bij den aanleg van zijn tuin had mijn vader gepoogd één rij van die communale iepenboomen binnen zijn terrein te trekken. Het gemeentebestuur had op dit verzoek nog niet beslist, toen de Heer Scheffer zijn park aanlegde en eenzelfde verzoek bij het gemeentebestuur indiende. Door allerlei kunstmiddelen en verkapte omkoopertijen wist hij zijn zin door te drijven, daardoor de verder ingediende aanvraag van mijn vader torpedoërend. Een onoverbrugbare kloof tusschen den dokter en den cacao-fabrikant met zijn klik van profiteurs en vleiërs was hiervan het gevolg.

Deze brouille is nooit bijgelegd, ondanks alle pogingen van de zijde van Scheffer om weer goede vrienden te worden. De cacao-vorst was niet getrouwd en woonde in zijn kolossale huis samen met een nicht en een pleegkind, evenals hij, Frans, geheeten.

Mijn moeder en die nicht - beide muzikaal - waren elkander sympathiek en ook de kleine Frans zou gaarne met zijn buurjongens vriendschap hebben gesloten, maar mijn vader - ofschoon hij zich door zijn drukke praktijk niet zoo veel met de dagelijksche leiding van het gezin kon bemoeien - duldde op dit punt geen tegenspraak of toenadering.

Volgens mijn herinnering is er maar één keer een uitzondering gemaakt. De jonge Frans was 10 jaar geworden en zijn pleegvader gaf een groot feest, waartoe hij via zijn nicht ook eenigen van ons had uitgenoodigd. Ik herinner mij nog goed dat ik meespeelde in een kleine comédie door tante Malati geschreven. Ik stelde een Maleische huisjongen voor, in sarong en kabaja en snoepte in die rol uit den suikerpot. Deze euveldaad was door de huisvrouw, gespeeld door de notarisdochter Tine Meylink, ontdekt en om den dader op heeterdaad te betrappen en hem te bestraffen had zij een papiertje in de suikerpot vermengd. Het resultaat gaf den speler die het Indisch accent natuurgetrouw nabootste gelegenheid tot groot spel, met zeer gevarieerde "adoeh's".

Later zijn de Scheffers naar het landgoed de Dune bij Wageningen verhuisd, hun Weesper paleis is afgebroken en het eens zoo heerlijke park is nu bebouwd met objecte volkswoningen zonder eenige smaak of kleur. Ook de statige boomrij, stomme aanleiding van zooveel wrok, is verdwenen.

Zoo gaat alles voorbij. Alleen ons huis staat er nog, eenzaam en vreemd in zijn gedeclasseerde omgeving.

Toen mijn vader zich op 22 Juli 1876 te Weesp als arts vestigde was hij kort te voren in het huwelijk getreden met Catherina Maria Bootz, de jonge vermogende vrouw weduwe van den Leidschen medicus dr. Kortman.

Zij stamde uit de bekende likeurstokersfamilie, die evenals de eerste Amsterdamsche Kortenhorst haar bedrijf achter de Nieuwe Kerk te Amsterdam uitoefende en die het publiek den goeden raad placht te geven, iedere dag één glaasje te nuttigen: de tip van Bootz!

Op 9 November 1878 werd uit deze verbintenis een dochttertje, Maria, geboren. De oudervreugde duurde helaas kort. Op 25 April 1879, nog geen half jaar oud stierf Marietje. Maar hiermede waren de rampen, die mijn vader in dat jaar sloegen niet ten einde. Op den laatsten dag des jaars, 31 Dec. 1879 volgde de moeder haar dochter in het graf. Beiden rusten onder de hooge boomen van het Weesper kerkhof. Een steen dekt beider graf.

En zoo was het weer eenzaam geworden in het groote vierkante doktershuis aan den rand van het stille stadje aan de Vecht.

Berst in het jaar 1881, in de maand October, toen de familie Sloot sinds kort haar woontenten van Roermond naar Amsterdam had overgebracht, brak voor mijn vader, toen 35 jaar oud, de gelukszon nogmaals door de wolken heen. Hij maakte kennis met Christine Sloot, een jonge bloem van 24 lentes.

In Amsterdam verkeerden de Sloots in het Katholieke litteraire en politieke milieu van Prof. Dr. J.A. Alberdingk Thijm. Mijn moeder zong daar wel op partijtjes en tante Marie werd door den kunstminnenden Thijm vereerd en zoo noodig geprotegeerd. Karel'tje Thijm, later de groote Lodewijk van Deyssel, was als jonge hemelbestormer uit de beroemd geworden jaren van '80, een schuw verlegen knaapje, dat in den omgang met de jongemeisjes, die het huis van den ouden Thijm frequenteerden, zich bijzonder linksch en onhandig gedroeg. Hij vertoonde zich niet in de salons van zijn vader, maar loerde door de deur als het gezelschap vertrok. Mijn moeder vond de loenschen jongen een griezel.

Tot den kring van Thijm behoorde ook Mr. Joan Bohl, een zeer omstreden figuur, maar zonder twijfel een interessante persoonlijkheid in die periode van ontluikende Katholieke intellectualiteit. 1)

Bohl, litterator en jurist was een kennis van mijn vader en zijn advocaat. Hij was het, die de jongelui met elkaar in kennis bracht. Dat moet gebeurd zijn tusschen 1 en 10 October 1881. Terloops merk ik op, dat volgens tante Marie, die sterk in voorgevoelens en mystieke duidingen geloofde, de maand October in onze familie een zeer bijzondere rol speelde. Een aanwijzing voor den datum van het engagement is te vinden in mijn moeders album.

Tante Victoire Pecqueur schreef daarin uit Delft op 1 October een schoon Duitsch gedicht, gewijd aan de "Liefde", dat aldus eindigde:

Drum länger nicht vom Strahl des Lebens ferne
Verschliess dein Herz, lass glühen diese Wange
Und thu wie Rose, Nachtigall und Sterne!

De inkt, waarmee het vers geschreven was, was nauwelijks droog, toen Victoire kennis kreeg van de verloving en zij schreef d.d. 10 October naast haar officieele bijdrage nog deze woorden:

"Weinig vermoedde ik dat mijn goeden raad, in het gedichtje hiernaast vervat, zóó spoedig door

1) Brom maakt het in zijn boek: "Herleving van de Wetenschap in Katholiek Nederland" op Bohl schimpend om Schaepman te verheerlijken wel heel erg bont! Bohl was inderdaad een aansteller, maar tevens een groote geest.

mijn lief nichtje zou worden opgevolgd. Moge dan
bij de warme kleuren der liefde voor Uwen Gérard,
de zachte tint der vriendschap blijven bestaan
voor Uwe U liefhebbende Victoire."

Ook mijn vader schreef in het album van zijn bruid een hoofsch en
teeder sonnet. In het Fransch! hij was blijkbaar zijn voorliefde voor
die taal uit zijn Oldenzaalschen tijd trouw gebleven!

Mais je l'ai vu si peu! Disiez vous l'autre jour
Et moi, vous ai-je vue, en effet d'avantage?
En un moment, mon co ur s'est donné sans partage
Ne pouvez-vous aussi m'aimer à votre tour?

Pour monter d'un coup d'aile au sommet de la tour,
Pour emplir de clarté l'orizon noir d'orage,
Et pour nous enchantez de son puissant message,
Quel temps faut-il à l'aigle, à l'éclair, à l'amour?

Je vous ai vue à peine et vous m'êtes ravie;
Mais à vous plaire, je consacre ma vie
Et du sombre avenir j'accepte le défi.

Pour 's aimer faut-il donc tellement se connaître
Puisque pour allumer le feu qui me pénètre
Chère âme, un seul regard de vos yeux a suffi?

En zoo kwam spoedig na de verloving, n.l. op 12 Januari 1882 het
huwelijk tot stand, ingezegend in de kerk van St. Willebrordus buiten
de Veste, waar Pastoor Wubbe zijn pas gevormde kudde weidde.
"Non Oldenzelschen Næve" had een "Brulffen - leed en Glukwusch"
op bruidegom en bruid gedicht, waarin het heet:

Krisken is en lollig wicht,
't Hef en deksels mooi gezicht,
Knap van lief en knap van ledde,
Er is geen better, durf ik wedde.
't Hef verdubt good zien verstand,
't Schrif ne biester mooie hand,
't Sprek Duuts, Engels en ook Frans,
Warachtig! joa, 't is heel wat mans.

Zingen kan ze als ne liester,
Springen dut ze net zoo biester,
Piejano spullen wonderbar!
Ai, 't heurt, dan zweer ie, 't is Mozaar.

Zoo gaat het nog eenige strofen voort en dan komt de "achtbre
Bruede gom" aan de beurt.

'k Zag em lest op een portret
Nou! hee leek daor bl ... net;
Kik deur nen geleerden bril
Hef de hoare in mooi'en dril.

He hef ook hoare um den mond,
Kinnebakken heel gezond,
Oetzicht ... vrom, en dee m keurt
Zut voort dat hee bi dokter heurt.

Nog hak geerne willen kieken,
Hoe ziene beene sollen lieken,
meer ... is ne buste nog zoo net
't Is toeh meer een half portret.

Deze persoonsbeschrijving klopt vrijwel. Mijn vader was van middelbare grootte. Hij was een geboren wandelaar en tante Marie roemde in later jaren vooral zijn veerkrachtigen tred. De haren, aanvankelijk rossig, waren vroeg grijs geworden. Mijn vader droeg ze tamelijk lang met een zwierige krul. Wat de "Oldenzelsche nieve" niet weten en dus niet bezingen kon was, dat mijn vader met een licht-Noordelijk accent sprak, zoals Friezen doen die op lateren leeftijd naar Holland verhuizen. Blijkbaar had hij de Noordelijke spraak uit Kuinre overgehouden.

Toen mijn vader trouwde was hij de laatste mannelijke nakomeling van den Kuinreschen tak der Kortenhorsten van wien een nageslacht verwacht kon worden. En mijn ouders zijn in die verwachting niet te kort geschoten: zes gezonde knapen zagen met een tusschenruimte van een paar jaar in Weesp het levenslicht:

1. Carel Timotheus geb. 23 Oct. 1882.
2. Louis Arnold geb. 26 Nov. 1884.
3. Leonard Gerard geb. 12 Nov. 1886.
4. Julius Anton geb. 13 April 1889, overl. Jan. 1931.
5. Timotheus Maria geb. 23 Nov. 1891.
6. Gerard Carel geb. 8 Juni 1894

De opvoeding van dit half dozijn levendige, eigengereide, ietwat driftige knapen, door wier karakters - althans dat beweerde tante Marie - de roode draad van verzet (het oude Saksenbloed!) der Kortenhorsten liep, was een ietwat gecompliceerd geval, minder voor ons, dan wel voor onze ouders onderling.

Zestig jaar geleden waren Katholieke ouders minder dan tegenwoordig uit eenzelfde patroon gesneden en volgens een uniforme geestelijke mode en snit gekleed.

Ik meen te mogen zeggen, dat onze eigen generatie omtrent godsdienst en opvoeding ongeveer een gestandariseerde opvatting huldigt. Het Katholieke onderwijs en de kerkelijke richtlijnen in Encyclieken en vastenbrieven neergelegd, geven aan de ouders vaste maatstaven en directieven.

De generaties vóór de onze misten deze grondslagen. En dat was zeker in sterke mate het geval bij mijn vader, die vanaf zijn 18de jaar in niet-Katholieke milieu's had verkeerd. Het universitaire onderwijs was toentertijd sterk rationalistisch getint, het Darwinisme had zijn intrede gedaan in vele takken van wetenschap en op het gansche gebied van het geestesleven heerschte het liberalisme oppermachtig. Ook voor de studenten waren de "Ideen van Multatuli" een gretig tot zich genomen voedsel. In de bibliotheek van mijn vader ontbraken zij niet.

Ik zou niet durven beweren, dat mijn vader aan dezen geest des tijds geheel is ontkomen. Onze eigen intellectuele jaarklassen zijn aan de Universiteit nog volop getuigen geweest van de nabloei en van het verwelken van deze fleurs du mal.

Het jonge geslacht kent dezen strijd van het Katholicisme tegen de dwalingen der 19de eeuw nog slechts van hooren zeggen. De emancipatie van de Katholieken was in de tachtiger jaren wel reeds opweg, maar de Sturm und Drangperiode was allerminst overwonnen. Het pleit voor den onafhankelijken geest van mijn vader, dat hij in dezen strijd der meeningen niet ten onder is gegaan en dat hij ondanks gemis aan geestelijke leiding en geheel op eigen kompas varende voor excessen gespaard is gebleven.

Wanneer mijn vader in onze tijd zou hebben geleefd, zou hij in menig opzicht voor een zeer modern mensch zijn doorgegaan en ik erken met groete dankbaarheid en mijn broers zullen dat ongetwijfeld ook doen, dat wij aan zijn voorbeeld enorm veel te danken hebben. Mijn vader was een zeer sterke tegenstander van elk isolament der Katholieken en tegen een te ver doorgevoerd supernaturalisme in zaken van het dagelijksche profane leven. Maar in den strijd rondom Dr. Schaepman stond hij niet aan de zijde van den grooten doctor. Niet dat mijn vader - daarvoor was hij een te goed en te toegewijd medicus - aan praktische politiek deed, 1) maar wel onderhield hij met de redactie van de Tijd, met name met den hoofdredacteur Dr. Vermeulen vriendschappelijke relaties. Hij publiceerde in ons oudste Katholieke dagblad zoo nu en dan reisverhalen en populair hygienische opstellen en bovendien betoonde hij de hoofdredactie zijn sympathie door haar geregeld te doen deelen in een geslaagden oogst van zijn vruchtenboomgaard. 2)

Wat echter meer opschudding in het kleine Weesp teweeg bracht was, dat hij zijn jongens niet - zooals toen gebruikelijk was - naar een Katholieke kostschool stuurde en hen evenmin aan de R.K. parochieschool toevertrouwde.

Wij hebben allen in Weesp, vrijwel als eenige Katholieke jongens, de openbare school en daarna - zooals het toen heette de "Fransche school" bezocht. Als Katholieke arts met een overwegend Katholieke praktijk (de boeren in den omtrek behoorden tot zijn praxis aurea) was er moed toe noodig op deze wijze openlijk de gangbare meening, die vanzelfsprakend ook de meening van den Patoor was, te trotseeren.

Om deze gedraglijn menschelijk en psychologisch te kunnen verklaren moet men zich er rekenschap van geven, dat mijn vader zelf een ouderlooze jeugd had gekend, dat hij het huiselijk milieu met zijn warmte en vreugde had gemist, dat hij zijn beste vrienden onder niet-Katholieken telde, dat hij geen Katholieke scholen had bezocht en dat hij

- 1) Mijn vader werd door de liberale kiesvereniging uitgenoodigd zich als candidaat voor den gemeenteraad beschikbaar te stellen. Hij weigerde! Maar was wel bereid een mandaat te aanvaarden, wanneer alle plaatselijke kiesverenigingen hem wilden candideeren, hetgeen op verzet bij de protestanten stuitte.
2. Mijn vader was een vlot en ijverig schrijver. Daarvan getuigen de vele brieven, tijdens zijn buitenlandsche reizen aan mijn moeder en aan Carel gericht. Verder was hij medewerker van een tijdschrift "De Nederlandsche Toerist", uitgegeven door het ook nu nog gere-nommeerde reisbureau Lissone.

zijn vorming had genoten aan de Universiteiten van Utrecht en Leiden en het Athenaeum te Amsterdam, waar zoo goed als geen Katholieke studenten ingeschreven waren en evenmin Katholieke organisaties van studerende jeugd in zijn eigen gezin wilde vergeten en zijn kinderen het lot wilde besparen, dat hij te dragen had gehad? Zijn afkeer tegen een kostschoolopvoeding lag zóó voor de hand, dat men er hem moeilijk een verwijt van kan maken, dat hij ons een opvoeding in het eigen gezin wenschte te geven. De broederscholen in Oudenbosch en St. Michielsgestel (de Ruwenberg) kwamen in mijn vaders gedachtengang zeker niet in aanmerking.

Dat vooropstellende en gegeven zijn eigen ervaringen en mentaliteit lag het voor de hand, dat hij in Weesp voor zijn jongens de school koos, die de beste waarborgen verschafte voor de verdere opleiding voor de universiteit. Anders dan tegenwoordig stond een halve eeuw geleden het bijzonder onderwijs in een kleine stad op een laag niveau. Weesp kende buiten de Jansens en de Kortenhorsten geen Katholieke notabelen. Voor de Katholieke jeugd - bestaande uit die der zeer kleine luyden - was de lagere school het begin en tevens het einde van haar wetenschappelijke vorming.

't Spreekt wel vanzelf, dat deze beslissing nu juist geen grondslag vormde voor een in elk opzicht harmonische verstandhouding met de plaatselijke geestelijkheid. Maar tenslotte legde de pastorie zich bij de feiten neer, Mijn vader was - zonder anti-clericaal te zijn - zeker geen bewonderaar van de dorpsche bemoeizucht van sommige geestelijken met wereldsche zaken.

Een ander uitvloeisel van mijn vaders eigen jeugdervaringen was, dat hij in "den wedloop met den tijd" zijn kinderen inschakelde. Zelf had hij het gevoel de aansluiting tusschen jeugd en opvoeding te hebben gemist. Zijn kinderen zouden volgens zijn plannen eerder te vroeg dan te laat komen. Vandaar dat wij reeds op ons vijfde jaar van een meester - den onvergetelijken Prins, door ons "klapbas" genoemd - privaatles ontvingen en daardoor in staat waren op de lagere school een klas over te slaan.

In een brief aan Karel van 13 Juli 1894 toen deze nog 12 jaar worden moest anticipeert de haastige en zorgzame vader aldus op 't toekomstige studentenschap van zijn oudsten en meest geliefden zoon.

"Pa dankt je wel jeugdige lo Vivatje voor je hartelijke gelukwenschen (n.l. met de koperen bruiloft). Ik twijfel ook niet of jij zult wel in het goede spoor blijven. Een kleine guitige studentenstreek mag je wel uithalen - dat hoort er zoo bij; de hoofdzaak is, dat je goed studeert en nooit lessen verzuimt. Je blijdschap, brave jonge is het hoogste loon voor je ijver en vlijt; een zelfvoldoening voor trouwe plichtsbetrachting, die veel meer waard is dan geld, eer en lofspraak van anderen."

Voor het overige liet hij aan onze moeder de vrije hand, met name wat de godsdienstige opvoeding betreft.

Ik las onlangs in een circulaire ter introductie van een na den oorlog uit te geven tijdschrift voor katholieke levensbeschouwing een passage, die - wanneer zij thans in 1944 nog actueel is, dat zeker geweest zou zijn ruim een halve eeuw geleden.

"Nu is het een bekend feit, dat de hoogere ontwikkeling van onze intellectuele katholieken over het algemeen meer van profanen dan van religieuzen aard is. Er zijn vele factoren die deze onevenredigheid verklaren. De gewone verkondiging van de katholieke geloofs- en zedenleer is als regel afgestemd op de behoefte en het bevattingsvermogen van het gemiddelde. Ontwikkelde katholieken hebben echter speciale behoeften en bijzondere nooden, vooral omdat zij in hun vormingsjaren dikwijls diepgaande beïnvloeding ondergingen van akatholieke en antikatholieke wereld- en levensbeschouwingen. Men denke aan de z.g. humanistische sfeer van onze niet-katholieke universiteiten. Het gevolg van deze onevenredigheid van vreemde beïnvloeding is een zekere apathie ten opzichte van de waarheden van het katholiecisme en een zekere inertie, wanneer het er op aan komt hun overtuiging om te zetten in daden. Bij menschen die speciaal geroepen zijn het licht der wereld en het zout der aarde te zijn is een dergelijke geestesgesteldheid noodlottig. Wie niet ziet kan niet leiden, wie niet bezielt is kan niet stuwen."

Mijn vader bezat - voor een medicus uit die jaren - een vrij groote bibliotheek, waarin behalve de algemeen gebruikte, meest Duitse handboeken, ook verhandelingen over afzonderlijke gebieden, b.v. woning- en voedselhygiene, zwammen enz. voorkwamen. Verder waren daarin aanwezig de volledige werken van Heine, eenige werken van Dickens, de Costa, Hofdijk en een aantal werken over wijsbegeerte, zoals "Etudes philosophiques sur le Cristianisme" van August Nicolas, "Die Philosophie" van Stockel, een thomistische studie in twee deelen en zoo meer.

Mijn vader had omtrent bepaalde geloofswaarheden zijn eigen afwijkende opvattingen. Zoo b.v. - dat herinner ik mij nog - over engelen en duivels en dezelve macht en invloed op menschelijke gedragingen. Hij verklaarde de deugden en ondeugden van zijn medemenschen op haar eigen merites en meende geen bovennatuurlijke wezens noodig te hebben om den invloed van het goede en het kwade te verduidelijken.

Mijn vader, die als toegewijd medicus, zichzelf geheel en al in dienst had gesteld van de liefde tot den medemensch hechtte - terecht overigens - meer aan daden van godsvrucht en menschenliefde, dan aan kwezelarij en vroomen woorden en gebaren, wanneer de daad het woord en de theorie het leven niet, of niet voldoende op den voet volgde. Hij was in vele opzichten de verpersoonlijking van een generatie, die den invloed ondervond van een vermeende kloof tusschen geloof en wetenschap, natuur en bovennatuur, kerk en staat, genade en leven. Hij was een goed Christen met een echt mannelijk geloof, maar niet wat "men" in den regel een "kerksch" man zou noemen. Wellicht heeft hij zich in zijn aangeboren zucht, om aan menschelijk opzicht geenerlei concessie te doen, wel aan overdrijving schuldig gemaakt en daardoor aan meer eenvoudige zielen ergernis, althans aanstoot gegeven. Maar zijn patienten droegen hem op de handen en met sommige pastoors, b.v. de latere Deken van Beverwijk, Waare, stond hij op goeden voet, maar dat deed hij evenzeer met den Lutherschen dominé Duyvendak en den gereformeerde dominé Steenbeek, wiens zonen ook onze vrienden waren. (Mijn jeugdvriendje was Henny Duyvendak, de latere hoogleraar in de Chineesche talen. Met Kerstmis

was ik steeds gast in de luthersche pastorie, waar de kerstboom opgesteld stond).

De domine's en hun gezinnen werden evenals de Heeren der Katholieke pastorie door mijn vader steeds pro Deo medisch verzorgd.

Trouwens van mijn vaders broer Arnold den Jezuït en van zijn neven Timotheus en L. Jansen de kurunnikken-dekens, gold in dit opzicht hetzelfde, ook zij waren bij andersdenkenden niet minder gezien dan bij Katholieken. Dat is een ware familietraditie die door ons, zijn zoons zonder moeite of opzet is voortgezet en hooggehouden.

-o-o-o-o-o-o-

Mijn moeders jeugd en vorming verschilden radicaal met die van mijn vader. Vanaf de wieg tot het oogenblik, dat zij in het huwelijk trad heeft zij het onuitsprekelijk voorrecht genoten een eigen thuis te bezitten. Ze heeft nooit de school bezocht en ontving haar opvoeding in godsdienstige en profane zaken in hoofdzaak van haar eigen moeder en van haar oudere zuster.

Haar ouders waren zeer vroom en kerkache intellectueele Katholieken, gevormd in de praktijk van de eigenaardige Indische samenleving met haar sterke contrasten tusschen absoluut-goed en absoluut-verkeerd.

Uit de geschiedenis der van Haasterte en der Sloots staat ons het aantrekkelijk beeld van het gezin, waarin mijn moeder is opgegroeid scherp en duidelijk voor oogen.

In het Roermondsche Katholieke milieu, waarin de familie Sloot zich zoo goed thuisgevoelde vond zij een voortzetting van het geestelijk klimaat, waarin zij in Semarang en Batavia had geleefd. Mijn grootvader was zeer bevriend met de professoren van het Bisschoppelijk College en met tal van geestelijken daarbuiten. Hij was een overtuigde Schaeppmanniaan, wellicht ook omdat hij uit Oldenzaal - de geboorteplaats van den doctor - afkomstig was. Hij zou later als weduwnaar een tweede huwelijk aangaan met een nicht van den grooten Doctor. Hoewel hij nooit daadwerkelijk zich met de politiek heeft beziggehouden, had de Katholieke emancipatie zijn groote belangstelling en zijn gansche hart.

Zijn latere omgang met Thijn en zijn kring en met de vele vrienden van zijn dochter Marie maakten hem ook in Holland tot een steunpilaar van de Kerk en van het Katholieke openbare optreden, in een tijdperk, toen dit nog slechts schoorvoetend zijn aanwezigheid aankondigde in "the Indian summer"-periode van het liberalisme.

Zoo stonden mijn ouders ieder aan den vleugel van het Katholieke geestesleven van die dagen.

Wat anderen van onze generatie dan ook uit de derde hand en van hooren zeggen hebben vernomen, dat hebben mijn broers en ik aan den lijve - als het ware - ondervonden.

"Mais je l'ai vu si peu" had mijn moeder op het huwelijksaanzoek geantwoord en zij had genoeg genomen met mijn vaders antwoord: "Pour s'aimer faut-il donc tellement se connaître?"

Alles in de natuur zoekt naar harmonie en evenwicht en wanneer ik na zooveel jaren terugzie op onze jeugd in het ouderlijk huis en wat wij daar geleerd en ondervonden hebben en ik vergelijk daarmee het resultaat, dan kan ik slechts constateeren, dat in onze jeugd jaren rondom ons, maar tot ons groot geluk, ondanks ons zelve een strijd werd uitgevochten, welke in grooter verband tot den dag van heden een der voornaamste problemen gebleven is van ons Katholieke volksgedeel n.l. zijn verhouding tot het volksgeheel en tot de andersgerichte stroomingen daarin.

Zonder eenzijdig in de kerkelijke praktijk te verslappen, hebben wij anderzijds geen Katholiek isolement gekend.

Carel, Louis en ik hebben - er waren trouwens toen in ons land, geen andere - aan neutrale hoogeschole ten volle het studentenleven meegemaakt. Carel en ik aan de gemeentelijke Universiteit te Amsterdam en Louis aan de Academische Hoogeschole van Beeldende Kunsten te Amsterdam en te München.

Dat Carel en ik Corpstudenten werden, was geen probleem, evenmin dat wij zeer toegewijde leden werden van de Katholieke Studenten Vereeniging St. Thomas Aquinas. Zoowel Carel als ik zijn Praeses van Santus Thomas geweest. Maar daarnaast hebben wij beiden de hoogste eereambten in het Corps bekleed: Carel was o.a. Kroegcommissaris en ik was - zelfs tweemaal - Rector van den I.S.S.A.

De jongere broers, Jules, Moot en Pit bewogen zich meer ⁱⁿ sportmilieu's: zij waren beroemdheden in de hoofdstedelijke voetbal- en cricketclub "Volharding" "R.A.P." later in "V.R.A.": neutrale vereenigingen.

Het gevolg van onze zeer gedifferentieerde opvoeding - utriusque fideles! - is geweest, dat wij ontkomen zijn aan het inferioriteitscomplex, in de ban waarvan zoovele Katholieken gevangen zitten en die nog tijdens de tegenwoordige bezetting tot zeer groote verwarring aanleiding geeft. En wat zal er na den oorlog op dit stuk nog los komen! Het is een probleem op zich - en de behandeling daarvan behoort niet in deze geschiedschrijving thuis - in welk tempo, op welke terreinen en voor welke categorieën van personen geleidelijke opheffing van het Katholiek isolement mogelijk en gewenscht is.

Onder mijn presidium heeft in 1938 een commissie uit de St. Adalberts-vereeniging, waarin o.a. de Professoren Kors en v.d. Berg zitting hadden daarover een door mij geredigeerd uitvoerig rapport uitgebracht.

Dat stuk is destijds niet gepubliceerd kunnen worden, omdat het groote publiek de strekking ervan niet zou hebben begrepen.

Mijn ervaring is, dat Katholieken, die in hun jeugd en in de jaren hunner vorming een goede Katholieke opvoeding hebben genoten en daarnaast veel omgang en vriendschap hebben onderhouden met andersdenkenden, veel objectiever tegenover het isolementsprobleem in al zijn facetten staan dan zij, die hun leven lang uitsluitend in een Katholiek milieu hebben verkeerd en daardoor geneigd zijn tot allerlei excessen: van den eenen kant overdreven angst voor contact met andersdenkenden, van den anderen kant vermetel vertrouwen in de kracht van ieders persoonlijke invloed, los van principieele organisatie.

Het laatste woord is daarover nog niet gesproken. Als ik ooit eens aan het schrijven van mémoires toekom, zal ik - dunkt me - hierop dieper moeten ingaan.

-0-0-0-0-0-0-0-0-

Moge het resultaat van onze opvoeding bevredigend geweest zijn, de wijze, waarop dit proces plaats vond is voor onze ouders - die elkaar op hun trouwdag nog slechts oppervlakkig gekend bleken te hebben - zonder twijfel met groote spanningen en leed gepaard gegaan.

Zij hebben met de allerbeste bedoelingen het tijdelijk en eeuwig geluk van hun kinderen nagestreefd en daarvoor groote offers gebracht; maar hun eigen geluk is daarbij dikwijls in het gedrang gekomen.

Kinderoogen zien scherp. "Kleine potjes hebben groote ooren", en ook al vielen in ons bijzijn nooit harde woorden en al was de wederzijdsche houding onzer ouders niet alleen zeer correct maar ook geïnspireerd door een groote onderlinge liefde en genegenheid, het verdriet en de disharmonie ontgingen ons toch niet. "Er waren twee koningskinderen en zij hadden elkander zoo lief"

Geen van beiden heeft voor de(n) ander gecapituleerd, er is geen compromis bereikt. Twee uitermate sterke en hooge karakters stonden in de diepste levensvragen onwrikbaar tegenover elkaar. Misschien zou een gemengd huwelijk vlakker zijn verlopen dan dit, waarin beide partijen in volle overtuiging pretendeerden goed-Katholiek te zijn.

Intusschen moet ge dit permanente conflict - nu eens latent aanwezig dan weer fel opblaasend - niet al te tragisch opnemen. Ik heb in mijn leven nooit iemand ontmoet met zoo'n sprankelenden levenslust en onbluschbaren levensmoed en met zooveel gevoel voor humor als mijn moeder. Zij ging lachend door het leven en zag daardoor nooit een moeilijkheid, die niet overwonnen zou kunnen worden. Zij was dan ook tegen elke situatie opgewassen en liet zich door niemand of niets uit het veld slaan. Haar gamine-achtige geestigheid moge blijken uit het volgende koddige verhaal, door haarzelf in een brief uit het jaar 1901 beschreven. Zij was met haar zuster Marie op reis in Duitschland en Oostenrijk en schreef vanuit Schandau: "Voor ons uit liep een familie, een dikke trapgans van een dame, 2 burgerheeren en een meisje. Ze knoopten een gesprek aan en 't eerste wat ze weer vroegen was uit welk vreemd land we kwamen. Ik loog brutaalweg: uit Rusland. Dat vonden ze verschrikkelijk interessant, maar die arme Marie moest van alles over Rusland vertellen en om mij geen dementi te geven, fabelde zij maar raak over steppen en Kieghiesen en samovaar alsof zij een geboren Russin was. In een restaurant gekomen nam ik uit een koelkamer een stuk ijs. Voor 't laatst ontmoetten we de trapgans, ik ging naar haar toe en zei in mijn beminlijkste Duitsch: "Ich verabschiede mit einem Russischen Handdruck" meteen stopte ik 't stuk ijs in haar hand. Ze gaf een gil, wij lachten van belang en ze vond mij "ein drollige Dame". Marie was op die qualificatie wel eenigzins jaloersch."

Het merkwaardige en door mijn vader zeker niet gewenschte gevolg van zijn opvattingen omtrent de juiste religieuze levenshouding zijner zoons, was dat wij in dit opzicht geheel en al de partij van onze moeder kozen.

Palma sub pondere crescit: de palm groeit onder druk!

Moeten probleemloze Katholieke ouders hun kinderen wel eens met zachten of zelfs harden dwang tot godsdienstijver en veelvuldig kerkbezoek aanzetten bij ons thuis was dat niet noodig. "De roode draad van verzet" van het Saksische bloed werkte in de door onze moeder gewenschte richting. Onze natuurlijke "dwarsheid" (hoeveel strijd

en last heeft deze karaktertrek velen van ons gekost en met hoeveel schade en teleurstelling hebben wij ons tenslotte toch moeten "plooiën"! werd door onze moeder met echt vrouwelijke takt tot ons "plooiën" benut. Ik zal er verder niets meer van zeggen; hier ligt rijkelijk stof voor een psychologische roman.

Gelukkig hebben deze strubbelingen ons sterk aaneengesloten gezin niet met een sombere wolk bedekt. Integendeel: in mijn herinnering staat onze jeugd in Weesp, die zoo kort heeft geduurd, in een nimbus van een stralenden lentedag.

Voor ons, jongens was het schilderachtige Weesp met zijn grachtjes, sloppen en steegen en zijn wijde omgeving van water en weiden, één groote speelplaats, geladen van vrijheid en avontuur. Wat zijn kinderen buiten groote steden geboren en opgevoed, toch bevoorrecht!

Wij grootten, onbestreden koningen van de Weesper jeugd, zwaaiden den scepter in het stadje en het vrije veld daarbuiten. Louis richtte de voetbalclub "Olympia" op en ontwierp een insigne in den vorm van een ster. De blikslager Brandligt heeft de opdracht uitgevoerd en de Club heette voortaan in den volksmond: "de Sterretjesclub". Eenigen tijd geleden heeft deze zelfde club, die intusschen een anderen naam heeft gekregen een jubileum gevierd, waarbij een tooneelrevue is opgevoerd. Een scène speelde in "de spreekkamer van Dr. Kortenhorst", de bakermat van het Weesper voetballeven.

's Winters hadden sneeuwbalgevechten plaats waar gansche legers van jongens en meisjes aan deelnamen. In de stal stond een ouderwetsche mooie luxe-slee, beschilderd met voorstellingen der vier jaargetijden. Ze is helaas bij ons vertrek uit Weesp verkocht. Zomers zwommen we in de Vecht, vischten, roeiden en zeilden. We fietsten, - de fiets was een nieuwe uitvinding van onze jonge jaren - naar de paardenrennen in Bussum, speelden Indianenspelen in onzen tuin, leverden schoolgevechten wanneer een der andere jongens het waagde ons voor "Paap" te schelden. 1) Carel met name was zoo'n vechtersbaas, dat hem gedurende eenigen tijd door het Hoofd der school, meester van der Plas werd gelast, de school door den z.g. "meisjes-ingang" binnen te komen.

En dan onze schaatsentochten op de bevroren slooten, vaarten "de Schans", het ondergelopen land op de Nes en de wondermooie Vecht in den winter. Een schaatsentocht van Weesp langs het Gein naar het Abcoudermeer behoort tot het beste, wat een goede rijder - en dat waren wij allen - te genieten kan krijgen.

Bijzonder nuttig en prettig was ook ons lidmaatschap van de Gymnastiek-Vereniging K.d.O. (Kracht door Oefening) onder mijnheer

1) Carel vocht de plaatselijke "Kulturkampf" niet alleen met zijn vuisten uit. Toen hij op "de Fransche school" (hoofd ervan was de Heer Perk) een catechisatieboekje van een protestantsch vriendje in handen kreeg en daarin voor het Katholicisme aanstootelijke dingen aantrof, verdedigde hij met vuur en bekwaamheid tegenover zijn andersdenkende vriendjes de Katholieke geloofswaarheden. Tevoren had hij zich op deze debatten geducht voorbereid.

Haalmeyer. De jaarlijkse uitvoeringen in Hotel "de Roskam" waaraan zoowel de senioren (waaronder onze neven Art en Bertus Jansen matadors waren) als de junioren deelnamen betekende hoogtepunten in het gezelligheidsleven van het stadje. Na de uitvoering werden toneel- en zangstukjes ten beste gegeven. Vooral Bert Jansen was een geboren cabaretier! Een groot bal besloot dan den avond, maar wij, junioren moesten tijdig naar huis. Een andere tak van sport, waarin de heele stad meeleeftde waren de postduivenwedstrijden. Ik vertelde al, dat Carel een prachtige toom duiven bezat. Tegenover ons huis aan het Buitenveer, naast het monumentale huis van Notaris Meylink - ook een Kuinrenaar! - bezat mijn vader een stal, die 's winters tot palmenkas diende.

Op de zolderverdieping waren de duivenhokken met vangkooi aangebracht. De kunst bij den duivenvlieger is - behalve dat de liefhebber over goede duiven moet beschikken, wat een kwestie van fokken en van handel is - tweeledig. Vooreerst de wedstrijd duif moet bij aankomst terstond in de kooi gelokt worden en niet haar tijd verknoelen door op het dak uit te rusten. Dat eischte groote talenten en behendigheden, liggend op het terrein van praaiend fluiten van den vogelaar. Carel floot als Stotijn! Maar zijn grootste kracht school in zijn "gronddienst". De tweede voorwaarde voor succes is n.l. dat de duif eenmaal opgevangen op de snelste manier per koerier overgebracht wordt naar het lokaal, waar de jury zetelt. Voor elke duivenstal was van te voren een aantal minuten en seconden vastgesteld, die op den door de duif afgelegden tijd in mindering werd gebracht. Dat aantal minuten en seconden hing af van den afstand tusschen de onderscheiden duivenhokken en de zittingszaal der jury. Deze theoretisch vastgestelde overbrengtijd kon met enkele seconden worden verkort door het inschakelen van een keurkorps estafette-loopers achter fietsgangmaking. Hier kwam Carels populariteit onder de Weesper jongens eerst goed tot haar recht. Hij beschikte over een ploeg harddravers waartegen elke concurrent het aflegde. Onze tuin- en stalknecht Jan Meyer was een uitsluitend en hardhandig trainer. De jongens liepen op kousenvoeten om elke fractie van een seconde te kunnen uitsparen. Carel was een reuzenvlieger; zijn gouden, verguldsilveren en zilveren medailles leggen er getuigenis van af.

Onze Weesper genoegens lagen niet uitsluitend in de vrije lucht, op het wijde veld en het lokkende water.

Onze ouders - speciaal onze moeder - hadden veel vrienden.

In de eerste plaats de Jansens, waarover ik al meermalen geschreven heb.

De neven en nichten uit het eerste huwelijk - allen in Amsterdam geboren - waren wat ouder dan wij, maar die uit het tweede, Jan, Joh, Dora en Annie correspondeerden, wat leeftijd aangaant met de vier oudsten van ons. In onze Weesper jaren waren het vooral de meisjes, waarmee we bevriend waren. Jan bezocht n.l. de kostschool te Oudenbosch en was alleen tijdens de vakantie thuis.

Het mooie patriciershuis aan de Vecht, waar oom Jan en tante Henriëtte woonden met haar ruime gangen en gezellige tuinkamer en andere vertrekken, de romantische tuin, de fazantenren, de poedel Markies dat alles ademde een sfeer van groote gezelligheid en

romantiek, welke onverbreekbaar met onze beste jeugherinneringen verbonden zal blijven.

Oom Jan was door zijn bonhomie en opgewektheid de aangewezen voorzitter van de Weesper feestcommissies. Hij wist leven te brengen in de brouwerij van het eenigzins suffe provincie stadje: een populair man in den besten zin van het woord en - zooals ik reeds schreef - een hard werker en een goed fabrikant.

Zoo heeft hij mede het initiatief genomen om bij een of ander nationaal of Weesper herinneringsfeest een historischen optocht te organiseren. Deze stelde de binnenkomst van den Stadhouder Frederik Hendrik in de Residentie voor en de val van den Bosch. De Stedewinger werd uitgebeeld door den kolossalen veearts de Leur; Carel was een der pages. Alle Weesper grootheden praalden in bonte kleederdrachten te paard voor de bewonderende blikken der hen aangapende menigte. Achteraf werd er veel geroddeld over deze kermis der ijdelheid. Zoo werd verteld, dat Frederik Hendrik tijdens het groote dinen, in de zaal van het restaurant "de Roskam" een toast sloeg, en een drank instelde op het Vorstenhuis. Maar in plaats van zijn wijnglas zette hij het vingerkometje - een voor hem onbekend gebruiksartikel - aan den mond. Uit beleefdheid hadden de andere heeren zijn voorbeeld maar gevolgd. Maar binnen een uur wist de heele stad dat de veearts een rol boven zijn stand had vervuld!

Tante Henriëtte, een groote vriendin van mijn moeder, was een allerliefste, zeer vrome vrouw, die met bekwaamheid het groote huishouden bestuurde.

Onze moeder was verzet op Aprilgrappen en tante Henriëtte kon er stellig op rekenen, dat er ook iets met haar op dien befaamden datum gebeuren zou. Ik herinner mij nog, dat Ma een keer aan tante een brief schreef, quasi afkomstig van den Pastoor, waarin hij er beleefd op aandrong de nieuwe paarsche japon van Mevrouw Jansen te mogen leenen. Er was een nieuw beeld in de kerk geplaatst en hij kwam daar door één bedekking in de Passie-week te kort. Toen hij den vorigen Zondag Mevrouw Jansen met haar nieuwe jurk in de H. Mis had opgemerkt, was hij op de gedachte gekomen haar hulp in te roepen. De brief was zoo serieuus gesteld en de handteekening van den Pastoor zoo bedriegelijk nagebootst, dat tante Henriëtte er aanvankelijk inliep. Ze vond de vraag eigenlijk wel gek, maar van den bewusten pastoor kon je zoiets wel verwachten. Maar bij nadere overweging begreep ze toch wel uit welken hoek de wind waaide. Zulke grapjes waren aan haar goed besteed en zij had er evenveel plezier in als zij, die ze verzon.

Over Aprilmoppen gesproken - in den vroegen morgen van 1 April 1896 rende de omroeper der gemeente 1) onder luidruchtige bekkenslagen door de stille straten der stad om den volke kond te doen, dat de walvisch, welke eenige dagen geleden in Walcheren was aangespoeld

- 1) In onze jeugd was de stedsomroeper, tevens lantaarnopsteker een zeer gewone straatfiguur. Met Nieuwjaar bracht hij een mooie, vroome "wansch" bij de ingezetenen rond. Carel gaf mij een exemplaar uit het jaar 1891 voor het archief.

tegen den middag drie uur per schip langs het Herwedekanaal bij de Geinbrug op haar doorvaart naar Amsterdam voor het publiek te be-
nichtigen zou zijn. De boeren, burgers en buitenlui werden uitge-
noodigd het zeemonster te komen bezichtigen. Het muzikoorps "de
Adelaar" van v. Houten zou het feest met vroolijke marschen opluis-
teren en om twee uur vanaf "de Roskam" vertrekken. De schooljeugd had op-
geven voor achter de muziek scharen. Heel Weesp was op de been en begaf
zich en bloc naar de aangegeven plaats. Daar aangekomen ontwaarde de
Weesper burgerij, dat zij het slachtoffer geworden was van eenige ooljke
stadsgenooten, waaronder Scheffer en Bert Jansen, die nog bovendien
aan den brug een groot biljet hadden aangebracht waarop te lezen
stond: "Op 1 April zend je de gekken waar je wilt!"

Jan Jansen kenden wij aanvankelijk alleen uit den vacantietyd. Later,
toen hij, evenals ik, in Amsterdam het toen pas opgerichte St. Igna-
tiusgymnasium aan de Heerengracht bezocht, kwam hij eerst goed in on-
zen kring. Men adopteerde hem als "zevende zoon" en als zoodanig
heeft hij eens in de zomervacantie met ons een buitenlandsche reis
meegemaakt naar de Vogezes. Ook Anna Jansen, neef Hermans dochter
(zij kreeg den titel van "O.L.V. van Gebweiler"), was van de partij.

Tijdens de zomervacaties, wanneer tante Mary en oom Nico uit Enge-
land overkwamen en Jan Jansen van kostschool thuiskwam, werden steeds
grootte excursies naar Muiderberg gearrangeerd. We hebben daarvan
nog foto's bewaard. Muiderberg was voor Weesp, wat Scheveningen voor
Den Haag en Zandvoort voor Amsterdam is. In mijn herinnering is Muider-
berg nog altijd de mooiste badplaats van ons land! Deze familieré-
nies waren hoogtepunten in het gezelligheidsleven van het jaar.
Oom Nico was ook een groote liefhebber van de zwemsport en om die te
beoefenen kon hij nergens beter dan in het waterrijke Weesp verblijven.

Oude bekenden voor onze ouders waren ook de Heer en Mevrouw Stak-
man met hun drie kinderen, Marie, Willem en Marinus. De Stakmans waren nu
onze overburen, hij, Rijksontvanger en Mevrouw was voor ons "tan-
te Koek". Bestond er wel een tweede, wie het een levensbehoefte was
voor anderen te zorgen en anderen goed te doen en te verwennen? Bij
de geboorten in den huize Kortenhorst regelde zij ons huishouden.
Zelfs mijn vader, die zich buiten zijn praktijk weinig met de menschen
bezighield, was op haar gesteld en liet zich door haar goed doen.

Een zeer bijzondere plaats in ons huis en hart werd door juffrouw
Pietje Bruyn, de dochter van den oud-burgemeester van Weespercarepel,
ingenomen. Juffrouw Pietje en haar zuster Matje waren vanaf haar ge-
boorte gebrakkig, klein van stuk en krom van leden. Matje was door haar
lichamenlijke toestand bedlegerig, maar Pietje had het door gestadige
oefening en onvermoeide energie zoover gebracht, dat zij met behulp
van een stokje zich kon voortbewegen. Mijn vader was de medicus en de
grootte vriend van dit tweetal lieve dametjes. Matje was menschen-
schuw en ontving alleen mijn vader en ons; mijn moeder heeft haar
nooit mogen bezoeken. Iedere week gingen er twee van ons op een vas-
ten avond bij haar spelletjes spelen. Voor ons - en voor zichzelf -
had zij een uitgebreide collectie gezelschapsspelen en zij wist zoo
goed en zoo vriendelijk met ons, jongens, om te gaan, dat deze avondjes

voor ons een feest waren. Pietje zorgde dan voor allerlei versnaperingen en de avonden gingen steeds veel te vlug voorbij. Elken avond kwam onze vader Matje bezoeken om haar een injectie toe te dienen, waardoor haar opgetrokken en verwrongen ledematen eenigzins ontspannen, zoodat ze slapen kon.

Met Pietje ging ik als heel klein kind geregeld wandelen. In haar kleine mismaakte lichaam woonde een groote ziel, een heldere geest en liefdevol hart. Pietje heeft een groote plaats in onze kinderfantasie, zooiets van een goede fee, in de gedaante van een goedig heksje, een figuur uit een sprookje van Andersen, een betooverde prinses, die rondgaande weldade verspreidde, zelf lijdend, het verdriet voor anderen verzachtend. Iedereen in Weesp kende haar en hield van haar. Haar vader was met een nicht getrouwd geweest en de ouders waren jong gestorven. De dwergjes Pietje en Matje hadden ook nog een broer, Kees, advocaat in Amsterdam. In tegenstelling met zijn zusters was hij een forsch gebouwd en grof gespierd man. Hij maakte door zijn enorme lichaamskracht een grooten indruk op ons, kinderen. Vooral zijn telkens herhaalde krachttoer om met zijn bloote vingers een cent door te buigen bezorgde hem onze onverdeelde bewondering.

De dames de Bruyn woonden eenige huizen naast het onze. De achterzijde met de bijbehoorande tuinen kwamen op het Singel uit. Wanneer ik graag een koekje zou willen hebben, nam ik de kleine Mootje - een wicht van een paar jaar - aan de hand mee en stelde mij voor het bruggetje dat de Singel met den tuin van Pietje verbond, op en riep op vaderlijken toon: "Juffrouw Pietje, Mootje wou zoo graag een koekje hebben, heeft U er één?" De truc, hoe dikwijls toegepast, had altijd succes voor ons beiden!

Carel en Louise hebben in Weesp pianoles genoten; de naam van hun leerares, die bij ons thuis kwam, is mij en waarschijnlijk ook hun beiden onbekend. Ze heette niet anders dan Flenza, een verbastering van Influenza, zooals ik vermoed. Die lessen zijn geen succes geworden.

Als klein kind was Carel zeer gevoelig voor muziek; als hij het liedje van het zielige "Puttertje" gezongen had, liepen de tranen over zijn wangen. Maar Griegs "Aases Tod" - zijn later lijfstuk - kostte hem zooveel moeite, dat hij tenslotte de lier aan de wilgen moest hangen.

Louis en ik kregen bovendien teekeningen, bij een juffrouw Bekhof; Louis heeft daar veel genoegen van beleefd en ook ik ben er dankbaar voor, al heb ik het niet ver in deze kunst gebracht.

Onze andere vrienden? Voorop gaat Peer of Kees Heslenfeld. Zijn ouders en hij streken vanuit Amsterdam in onze buurt neer toen wij al wat ouder waren. Mijn moeder en Mevrouw Heslenfeld (zij woont in Den Haag en is nog zeer vitaal ondanks haar hoogen leeftijd) waren innige vriendinnen en hebben later in Amsterdam samen gewoond. Peer en Jan Jansen betwisten elkander het voorrecht mijn moeders geadopteerde zevende zoon te zijn. Ik tred niet als arbiter op! Feit is, dat Peer Heslenfeld bij ons kind in huis was. Hij trouwde met Christine Jansen, dochter van "neef Herman" en was in zijn Amsterdamschen studententijd evenals Carel en ik lid van het Dispuutgezelschap Beets. Hij is thans mijnarts in Treebeek.

Met onze andere oude vrienden hebben wij geen contact meer. Velen zijn wellicht overleden. Ik denk aan de beide hardhoorende broers Hugo en Fokkie Walraven, Arnold van Dokkum, Jan Chouffour, Jan en Martin Ballenstijn, de Fijnvandraats, de vele broers Meylink, de notarisdochter Hermsen (Ma speelde in Amsterdam quatre-mains met Agaat de Jongste van het drietal). Mijndert Geesink, de Iankhouts, Arnold van Eijngaarden, die op denzelfden dag als Carel geboren was en zijn broer Nico namen, die voor ons een stukje van ons leven betekend hebben.

In een klein plaatsje als Weesp was er een groote homogeniteit tusschen de notabelen. De jeugd ontmoette elkaar niet alleen op school, in sportclubs of op straat, maar ook in den familiering. Ik vermeldde reeds, dat ik met Kerstmis de gast was in de luthersche pastorie. Maar ook de dominé's van het naburige Muiden organiseerden stemmige feesten rondom den kerstboom, waarbij de oudsten onder ons werden uitgenoodigd. In de groote zaal van het Muider slot, waar P.C. Hooft voor eeuwen den Muiderkring om zich heen verzamelde, stond de kerstboom opgesteld. De Heer en Mevrouw Dr. Lassouw de Bourbon waren gastheer en gastvrouw, de dominé hield voor de kinderen kerstvertellingen en wij zongen de kerstliederen rondom den mooi versierden boom. In de schemering wandelden we terug door het besneeuwde landschap.

Mijn vader heeft aan al deze gezelligheid en al deze vreugde weinig deelgenomen. Zijn werk en zijn studie namen hem zoozeer in beslag, dat deze hem een afdoende en gaarne aangegrepen excuus verschaften om zich buiten het gezelligheidsleven te houden. Ik herinner mij ten minste niet, dat ik hem veelvuldig in gezelschap van anderen heb ontmoet. Soms kwam een vriend uit Amsterdam bij ons logeeren. Ik zie in mijn geest Mr. Bohl in den familiering: een zonderling man met zijn bleeke gezicht en zijn lange haren. Later vertelde Ma, dat hij zich ontpopt had als een fanatiek vrouwenhater; hij beschouwde vrouwen als minderwaardige wezens en ontzag zich niet tegenover zijn gastvrouw voor zijn theorieën te getuigen. Mijn moeder, die gemakkelijk in een debat uit haar tent te lokken en niet op haar mondje gevallen was had met stijgende verontwaardiging de bizarre beschouwingen van haar even geleerden als onhoeffelijken gast gevolgd en had hem tenslotte den mond gesnoerd met het argumentum ad hominem: "Meneer Bohl, zoudt U niet ophouden de nagedachtenis van Uw moeder te beleedigen?"

Over het bezoek van Lardus de Boer heb ik reeds verteld. We hebben ook nog een dergelijken gast in huis gehad in den persoon van Wilhelm Hastick, den Duitschen gids, die mijn vader tijdens een reis in de Harz had vergezeld. Ook hij moest Amsterdam zien en kennis maken met onze familie. Naast deze individueele bezoeken hebben wij ook wel meer collectieve feestjes meegemaakt. Dat gebeurde tijdens de Weesper kermis.

Het Vechtstreek-departement van Ned. Mij tot bevordering der Geneeskunde hield dan wel eens zijn jaarvergadering in Weesp. De doktoren uit de buurt, vergezeld door hun ega's kwamen dan in hun dokterswagentjes naar ons ouderlijk huis. De mannen vergaderden in de huiskamer en de dames zaten op bezoek bij onze moeder in de salon. Na afloop der bijeenkomst trok het gezelschap ter kermis, waar in de groote

kraam van van der Zee, poffertjes en wafels werden gebruikt. De dames spraken veel over de "inmaak", want de huishoudens der "platlandici" waren tevens boerderijen of kwekerijen. De inmaak in ons ouderlijk huis omvatte een bedrijf op zich zelf. Behalve groenten en fruit werd ook de slacht geconserveerd: rolpens, hoofdkaas, pekervleesch enz. Daar zorgen tegenwoordig (d.w.z. in vreedstijd) de conservenfabrieken voor, maar in den goeden ouden tijd rustte deze taak op de huisvrouwen.

Maar naast deze zeldzame gevallen van omgang met vrienden, was mijn vader voor anderen ongenaakbaar.

Hoe sonderling het ook moge klinken ten aanzien van een man, die door zijn patiënten als een afgod werd vereerd en die - als hij wilde - een allercharmante causeur was vol geest en warme hartelijkheid - in zijn gecompliceerde natuur school iets van een misanthroop en mischien ook iets van een kluisenaar, los van de wereld. Vanitatum vanitas, ja daar moet hij diep van overtuigd zijn geweest.

Toen ik mijn vaders antwoord op Carols gelukwensch bij gelegenheid van de koperen bruiloft vermeldde, zal menigeen er zich over verwonderd hebben, dat de koperen bruidegom op dat moment in zijn eentje een reis door België maakte. Inderdaad was dat het geval. In dienzelfden brief heet het:

"Die koperen bruiloft met de vervelende drukte, daaraan verbonden, laat mij vrij koud. Gaarne had ik er, thuis zijnde een feestje van gemaakt in eigen kring, maar van de rest moet ik niets hebben, die dingen hangen mij mijlen lang de keel uit!"

Hij zag zich zelf reeds als middelpunt van een receptie, waarop heel Weesp zou verschijnen, inclusief zijn honderden patiënten, die vanzelfsprekend deze gelegenheid zouden hebben benut om den dokter eens in het zonnetje te zetten. De gedachte daaraan was blijkbaar al voldoende geweest om hem naar het buitenland de wijk te doen nemen. Wat "men" daarvan zou vinden, was hem volmaakt onverschillig. En wat mijn moeder ervan dacht

Voor Ma was de taak van doktersvrouw en moeder van een steeds aangroeiend gezin van louter jongens precies wat paste bij haar aard en aanleg. Wanneer zij zoo nu en dan, dank zij de steeds parate bereidwilligheid van "Tante Koek" eens een paar dagen kon uitbreken om bij haar zuster Marie en nicht Lina, aan de Leidschekade 85 in Amsterdam te logeeren en daar van concerten en opera's te genieten, dan bezat zij weer voldoende reserves aan levensvreugde en groote stadslucht om haar niet gemakkelijk bestaan met groote bereidwilligheid en opgewektheid op zich te nemen. Zij bezat het geheim van de eeuwige jeugd en van het kinderlijk optimisme, of zooals Boutens van Beatrijs getuigt:

Zij had dat uitverkoren deel
Van vreugde zonder smet of scheur;
God lief, als lied uit voogdenkeel
Als bloemengeur.

Zij leefde in haar gezin, haar muziek en haar fantasie. 's Avonds als het werk aan kant was, de kleintjes naar bed waren en mijn vader

zich in zijn studeerkamer had teruggetrokken, zette zij zich voor de piano en speelde voor ons, ouderen Chopin, Beethoven, Bach, maar het liefst haar eigen composities en fantasieën. Zij tooverde ons de illusie van de stille tropennachten met gamelan klanken uit de verre dessa voor den geest, zij speelde ridderavonturen en sagen en gaf met een enkel woord de motieven aan van de schoone jonkvrouw opgesloten door een booze heks in den kasteeltoren en van den koenen ridder, die haar kwam bevrijden. Zoo zingt een exotische zangvogel in haar enge kooi!

Dat waren onvergetelijke avonden, wanneer door het stille groote huis in het vergeten stadje haar ranke vingers over de toetsen gleeden en haar bonte gedachten tastbare gestalte aannamen, door haar geest bezielde en tot leven gewekt. Welk een rijkdom van goeddeelen van woonde in deze begaafde en beminnelijke vrouw en hoe weinig is zij begrepen door den eenzamen man, die zich in zich zelf terugtrok en afsloot voor de bekoring die van haar uitging.

Wanneer na een rumoerige verjaarspartij van een onzer in een huis vol jeugd de feestvreugde tot baldadigheid dreigde over te slaan, dan stelde mijn moeder voor een verhaal te vertellen en zij bereikte met het troepje wilde knapen hetzelfde als zij het deed met ons; zij boeide en temde hen door de geheimzinnige kracht van haar zonnige menschelijke fantasie.

Mijn moeder was bovendien een cordate doktersvrouw, die er niet tegenop zag - wanneer mijn vader diep in het land een kraamvrouw assisteerde - zijn spreekuur waar te nemen en - als dat mocht voorkomen - een wond te verbinden. Verder was zij en niet mijn vader de huisarts over de kinderen.

Zoo is geschied, dat wij de mazelen, waterpokken en een lichte graad van roodvonk afwerkten zonder dat mijn vader er iets van geweten heeft. Sterker nog: in mijn prille jeugd had ik last van bronchitus en wel in zoo ernstige mate, dat mijn vader een professoraal consult in Amsterdam raadzaam achtte. Mijn moeder had echter meer vertrouwen in het Staphorster boertje en cureerde mij - met volmaakt succes overigens - met de door hem voorgeschreven kruiden, die ik meestal elders dan in mijn maag deponeerde. Ja, ook mijn moeder had over bepaalde zaken haar eigen opvattingen.

Eens in het jaar nam mijn vader rust. Dan ging hij op reis. In de eerste jaren alleen, later nam hij een van de jongens mee, Carel en Louis. Toen ik aan de beurt zou komen, had een ongeneeslijke ziekte, die hem op betrekkelijk jongen leeftijd ten grave zou slepen, reeds aangetast.

Tijdens de afwezigheid van mijn vader kwam een jonge assistent, kersversch van de academie de praktijk waarnemen. Er waren er onder, die bij ons, jongens bijzonder in den smaak vielen. Deze mochten met ons meespeelen, wat ze graag deden. Maar er waren er ook onder, die voortdurend het mikpunt waren van onze plagerijen en spot.

Zoo herinner ik mij, dat wij de deuren van de bedstee (zoo'n ouderwetsche slaappleats was in het huis nog aanwezig) van den jongen assistent, terwijl deze nog sliep, sloten en vervolgens met stoelen en ander gerei barricadeerden, zoodat de gevangene, als hij zich ging bevrijden wel genoodzaakt was een enorm burengerucht te verwekken.

Maar er kwamen ook meer populaire jonge artsen bij ons logeeren. Onder anderen Dr. J. Kuyper, de latere geneesheer-directuer van het Wilhelmina-Ziekenhuis, onder wien Carel later assistent was. Het was zijn eerste waarneming en deze had een grooten indruk op hem gemaakt.

Een koddig incident verwekte een andere assistent Dr. van Linden Tol, later in Haarlem gevestigd. In zijn onervarenheid had hij aan eenige zieke babies pillen voorgeschreven. De moeders kwamen in groote ontsteltenis bij hem raad vragen, hoe zij haar kleintjes moesten leeren die pillen door te slikken! Ik geloof, dat het deze zelfde jonge arts was, die in groote moeilijkheden geraakte, toen op een goeden dag een troep academiëvrienden het in hun hoofd kregen hem te komen opzoeken, welke visite weldra ontaarde in studentikooze baldadigheden. De jongelui zetten heel Weesp op stelten en onze gast had de grootste moeite om zijn vriendjes weer kwijt te raken.

Mijn vaders vacantie werd door mijn moeder ge- of misbruikt om schoonmaak te houden in de spreekkamer en zoo werd mijn vader eens bij zijn thuiskomst verrast door een nieuw behangseltje in zijn spreekkamer. Hij was daarover echter allerminst gesticht, want op het oude behang stond onder meer de lengte der kinderen op verschillende leeftijden aangestreept en hij had er ook nog andere notities op geschreven, die verloren waren gegaan. En ook is het voorgekomen, dat mijn moeder een stapel oude boeken aan een voddenjood had verkocht. Eenigen tijd later bood deze aan mijn vader een stapeltje medische lectuur te koop aan en zoo kwam aan het licht, dat de schoonmaak weer nieuwe wandaden op haar geweten had.

Het is nu eenmaal aan mannen eigen om ouden rommel te willen bewaren en aan vrouwen om schoon schip te maken.

Terwijl zich thuis deze en dergelijke onregelmatigheden voltrokken genoot mijn vader van zijn welverdiende rust.

Na een bezoek aan Kuire 1) trok mijn vader Zwitserland, Duitschland of België in: de Mont Blanc, de Harz, het Zwarte Woud, Thüringen, de Ardennen ... Hij deed zich veelal vergezellen door een gids, die zijn bagage droeg. Hij reisde bij voorkeur te voet en maakte lange wandelingen. 's Avonds schreef hij uitvoerige, opgewekte, met anecdotes doorspekte brieven naar huis. Een aantal ervan zijn bewaard gebleven. Hoe lief had hij de natuur en hoe genoot hij van de stilte in de bosschen en op de toppen der bergen. Dikwijls schrijft hij een paar regels aan Carel, voor wien hij als oudste een voorliefde had en die hij voor medicus bestemd had ... een wensch, die in vervulling is gegaan, maar hij heeft het niet beleefd. Zijn beste levensjaren tijdens zijn huwelijk met onze moeder waren maar krap toegemeten, nauwelijks vijftien. De eerste symptomen van zijn kwaal hadden zich reeds eerder vertoond, maar ze schenen overwonnen te zijn. Maar in het jaar 1898 op Goeden Vrijdag, toen hij in Hotel de Wageningsche Berg tot herstel van zijn gezondheid met een verpleger vertoefde, trof hem een beroerte, die van den eens zoo krachtigen, spiritueelen man met zijn trotschen, fieren en onafhankelijken aard een zieligen stumper en hulpeloos kind maakte.

Carel de oudste was toen 16 en Pit, de jongste 4 jaar oud.

Tot aan zijn overlijden - 27 Augustus 1903, 5 lange jaren - is hij

1) NOOT. (zie blz. 215.)

verpleegd geworden in het ziekenhuis der broeders van Johannes de Deo te Haarlem.

Arme vader, die het hoofd zoo hoog droeg en niemand nodig meende te hebben om zijn leven goed en mooi te maken, die zichzelf in zijn zes jongens vermenigvuldigd zag en wiens jeugdillusies eindelijk werkelijkheid zouden worden ... hij heeft het beloofde land niet mogen betreden en de vreugde niet gemaakt zijn kinderen volwassen te zien, dragers van zijn hooge gedachte omtrent humaniteit, wetenschap en vrijheid. De boomen in zijn tuin, door hem geplant en verzorgd, hij heeft ze niet tot vollen wasdom zien gedijen, zijn groote praktijk heeft hij niet aan zijn oudsten zoon kunnen overdoen, de reizen naar verre landen - en dan eindelijk samen met zijn vrouw - hij heeft ze niet gemaakt, zijn zilveren promotiefeest op 7 April 1901 heeft hij niet bewust meegeleefd. Het was 't noodlot van zijn leven, dat hij de aansluiting miste. Maar ditmaal was het definitief en onherstelbaar: de trein reed door en hij bleef achter, voor altijd.

Tijdens zijn ziekte is hij een zeer vroom man geworden, die gaarne uren lang in de kapel vertoefde en den rozenkrans bad. Van wat er in de buitenwereld geschiedde drong niet veel meer tot hem door, maar het was hem een vreugde ons bezoek te ontvangen.

De allerlaatste en de allervoornaamste aansluiting heeft hij stellig wel gehaald: de eenige noodzakelijke!

====O====

Het groote huis te Weesp met den mooien tuin, de door den huisheer geprojecteerde mozaïkperken, de bloeiende sierplanten en heesters misten hun bestemming. Gedurende 22 jaren waren dag in dag uit de patiënten hun geliefden dokter daar komen raadplegen, waar nu bleef de voordeur gesloten, de spreekkamer, getuige van zoveel klachten en zoveel hulp en troost stond leeg en mijn moeder was nu werkelijk alleen met haar zes jongens.

Zij bleef niet bij de pakken neer zitten en nam - na raadpleging van haar zwager pater Arnold, die juist in die dagen met ziekenverlof in Nederland vertoefde - een aantal ingrijpende besluiten, waarvan de voornaamste wel waren, dat zij in Weesp met "de kleintjes" Moot en Pit zou blijven wonen, dat Jules bij de paters Jesuiten te Katwijk de lagere school zou afmaken en dat Louis en ik in het kleine Katholieke internaat van den Heer v.d.Linden aan het Kenaupark 30 Te Haarlem zouden

1) NOOT.

Op 4 Juli 1894 schreef hij vanuit Aken aan mijn moeder (hij noemde haar altijd "Lieve Snak") en aan Carel:

"In de Kuinre ging de vischvangst vergeleken bij die te Blankenham slechts. Zondag vingen we 2 snoeken en Maandag één dus ongeveer 25 in het geheel. Ik besloot dus er maar spoedig van door te gaan."

In Kuinre had mijn vader een vischwater, "de Kolken" gepacht; hij vischte met zetangels en verdeelde den buit onder de bevolking. Carel heeft als jongen deze vischsport wel eens meegemaakt.

worden geplaatst. Carel was leerling van het Stedelijk Gymnasium te Amsterdam en reisde elke dag heen en weer. 1) Dat Louis en ik naar Haarlem verhuisden was ingegeven door de gedachte, dat wij elken dag onzen vader zouden kunnen bezoeken. Bovendien waren wij beiden goede vrienden, die als kinderen op elkanders steun waren aangewezen geweest tegenover den zoveel grooteren en sterkeren Carel, die wel eens de nalging had de kleineren op den kop te zitten. Met ons tweeën konden we hem - als 't moest - wel aan!

Louis had te voren als spoorstudent de H.B.S. te Utrecht bezocht (elken dag reisde hij als jongen van 12 jaar via Hilversum naar zijn school!) en kon zonder onderbreken in Haarlem de lessen voortzetten. De bedoeling was, dat ik mij zou voorbereiden voor het admissie-examen van H.B.S. of gymnasium. Over de keuze zou later worden beslist.

Louis en ik zijn samen een jaar op die kostschool geweest. Het roer was wel radicaal omgegooid nu onze vader er niet meer was! 't Is voor ons beiden een ellendig jaar geweest. Dat lag niet aan onze lotgenooten, waaronder velen, wier ouders in Indië verblijf hielden: de van Maanens, de Franckens, de Kloppenburgs, de Everards in totaal 25 stuks, groot en klein dooreen genomen. Ook was er een externaat aan de school verbonden. Mijn bankgenoot was de later beroemd geworden pianist Willem Andriessen. Ik heb woeste conflicten met den Directeur en sommige meesters uitgevochten en als 't niet geweest was, dat ik mijn moeder en mijn ongelukkigen vader geen verdriet had willen doen, ik zou zeker weggelopen zijn. De lust ertoe heb ik dikwijls nauwelijks kunnen bedwingen. De roode draad van verzet was bijzonder actief in den vrijgevochten Weesper jongen! De Directeur was een allermeenste huichelaar, die veel later ontmaskerd is en in de gevangenis terecht is gekomen.

Het onderwijs was echter niet slecht en ik heb zonder last of moeite zoowel voor de H.B.S. als voor het R.K. gymnasium der Jezuiten te Amsterdam mijn admissie-examen afgelegd. Mij werd door mijn moeder de keuze gelaten: de H.B.S. te Haarlem of het Gym te Amsterdam en weer in Weesp thuis komen wonen. Was het wel een keus? Ik opteerde voor Amsterdam en heb daar nooit spijt van gehad. Louis verliet het gevloekte internaat en mocht bij goede menschen - de Pielages - op kamers gaan wonen, waar hij zich volkomen thuis voelde.

Zoo waren we weer met ons vieren in Weesp terug. Jules voelde zich

1) Oom Arnold heeft mijn moeder een uitvoerig schriftelijk diep-ernstig advies gegeven omtrent de opvoeding van zijn neven. Hij keurt het zenden naar een neutrale H.B.S., nu er nog geen Katholieke bestaan (Canisius-College te Nijmegen werd eerst in 1900 geopend), niet af, maar spoort aan tot aanvullend godsdienstonderwijs.

"Laat ze mannen worden, die niet alleen hun eigen ziel zalig maken, maar door woord en voorbeeld tot nut strekken van den evenmensch."

Hij eindigt hartelijk en eenvoudig:

"Wat ik hierboven geschreven heb komt uit de volheid des gemoeds en omdat ik zooveel van U en van Uw kinderen houd."

in Katwijk uitstekend thuis en was voor Oom Arnold een prettig gezelschap.

Zoo is het gebleven totdat mijn vader op 27 Augustus 1903 uit zijn lijden werd verlost. Wij vernamen het naderend einde tijdens een gezamenlijk vacantieverblijf - de tantes waren mee - in Niederlahnstein, waar onze moeder een mooi gemeubeld huis voor een maand had gehuurd. Ma en Carel zijn onmiddellijk naar Haarlem gereisd en zijn bij het overlijden aanwezig geweest. Wij volgden later. Mijn vader ligt begraven op het kerkhof te Sloten even buiten Haarlem.

Oom Arnold was op dat moment hersteld, weer tot zijn missiewerk in Indië teruggekeerd. Vanuit Serang schreef hij mijn moeder een brief, waarin hij ons tot dankbaarheid jegens onzen overleden vader opwekt en hij voegde daaraan deze ontroerende bede toe:

"Schenk aan deze knapen, o mijn God, de genade, die Gij mij eens geschonken hebt, toen ik nog in hunne jaren was, ofschoon ik die zoo weinig verdiende. Vermeerder in hen deze genade en geef dat zij altijd en overal vromen en goede onderwijzers mogen vinden, die vrij van de bedorvenheid der wereld hen door kracht van woord en voorbeeld vormen tot deugdzaam mannen, tot ware Katholieken, die in alle omstandigheden des levens pal staan om de zaak van God en die der ééne ware Roomsche Kerk te verdedigen. Moge het verstand van die, mij zoo dierbare, kinderen tegen alle dwaling worden gevrijwaard en hun hart verre blijven van alles wat de reinheid der zielen kan bevleken!"

Het overlijden van mijn vader deed mijn moeder in overleg met ons besluiten ons dierbaar Weesp te verlaten en met ons allen naar Amsterdam te verhuizen. Het op en neer gereis van Weesp naar onze scholen in de Hoofdstad en de voordeelen uit cultureel opzicht aan het verblijf in de groote stad verbonden, mijn moeders heimwee naar de tempels der muzen en de nabijheid van haar zusters gaven bij deze beslissing den doorslag. Bovendien zou Carel, die in Amsterdam als student op kamers woonde, weer een tehuis kunnen krijgen. Uit pieteit tegenover haar man had mijn moeder liever niet het mooie bezit in Weesp, het huis, de moestuin, de landerijen prijs gegeven en ook was het afscheid van haar en van onze vrienden niet gemakkelijk. In every parting there is an image of death.

Ik heb wel eens heimwee gehad naar de plaats van mijn geboorte - in ons allen schuilt een "Kleine Johannes"! - en nog altijd als ik weer eens in Weesp terugkom - er gaan soms jaren overheen - dan komen de mooie herinneringen aan het ouderlijk huis weer terug ... als dromen in de nacht, als bloemengeur en bleeke sterrenpracht, iets liefs, dat men verloor en niet meer vond; als alles wat heel ver is en heel schoon!

Niet lang geleden moest ik voor een bepaalde zaak weer eens Weesp bezoeken. 't Was een koude druillige Februaridag en ik heb mijn tijd zoo ingedeeld, dat ik eenige uren kon besteden om de oude plaatsen te bezoeken, waar ik mijn jeugd heb doorgebracht: de school, de kerk, de grachtjes, de bruggen.... het ouderlijk huis. Het staat er nog in zijn strenge lijnen, maar de omgeving was ontluistard; de

hooge olmen, die huis en tuin zoo beschuttend omsloten, ze waren verdwenen. Naakt en koel stond het gebouw te midden van een verwaarloosden tuin.

Vervallen grootheid.

In het Weesperoarspelsche statige burgemeestershuis aan het water recht tegenover het onze worden nu in een derde-rangs café gelagen gezet. Ik heb er een kop vocht gedronken en er mijn meegebrachte boterhammen verorberd. Er dreinde een Duitse wals door de radio, de dochter van den waard op pantoffels speelde biljart met een vriendje. 't Was koud, de kachel wilde niet branden. De vrouw maakte een praatje; haar man en zij waren pas drie maanden hier, maar ze gingen weer weg: de H.S.B.-burgemeester zat ze dwars en die man was levensgevaarlijk!

Ik zat voor het raam met uitzicht op het oude huis. De serre met de door Louis ontworpen glas-in-lood-ruiten, is leelijk verzakt en de muren zijn groen uitgeslagen van vocht, het hek hangt hier en daar scheef. Er is geen leven te zien. De motregen druilt door de dorpstraat. Het notarisshuis aan de andere zijde van de Roskamstraat, tegenover het onze, is tot makelaarskantoor ingericht. Het schreeuwend reclamebord detoneert.

Ik kan niet naar binnen zien: beneden de huiskamer en de salon, mijn vaders studeerkamer en mijn moeders kamer daarboven. Alle gordijnen zijn gelijk en leelijk. Villa Frans is verdwenen, alles is anders geworden, behalve het oude trouwe huis in den kouden motregen. Zoo gaat alles voorbij! 't Was heerlijk spleen!

====O====

Toen wij naar Amsterdam verhuisden en in de Johannes Verhulststraat op no. 60 neerstreken was Carel 22 jaar en reeds eenige jaren student in de medicijnen aan de Universiteit van Amsterdam. De tantes, die toentertijd in de v. Eeghenstraat woonden kenden daar de familie Wübbe. De oudste zoon Alfred was corpslid en Beetsiaan en fleurde mijn oudsten broer voor zijn dispuut.

Louis zijn zeer uitgesproken aanleg volgend, was leerling van de normaalschool voor teekenonderwijzers, destijds onder directie van den ouden Heer Molkenboer.

Ik was overgegaan naar de 5de klas van het R.K. Gymnasium.

Jules bezocht de gemeentelijke H.S. aan de Roelof Hartstraat te Amsterdam.

Moot was leerling der hoogste klasse van het instituut Schönbergen en Pit, de jongste was ook nog op de lagere school..

Het leven in Amsterdam heeft ons allen - de een gaf zich eerder gewonnen dan de ander - zoodanig in bezit genomen, dat wij ons stuk voor stuk Amsterdammers zijn gaan voelen.

Tusschen de Verhulststraat en de Breestraat was een groot terrein vrijgehouden voor den bouw van de nieuwe Katholieke kerk, die later de Rozenkranskerk zou heeten. Maar in 1903 diende dat stuk grond als voetbalveld voor ons en onze vrienden. Daar verschenen ook eenige "keien" op voetbalgebied, de van Renterghems, Hisgen, Gerke, Geelkerken, 't Hooft en anderen en wij raakten zoo ongemerkt terecht in de voetbalwereld en met name in "Volharding", dat haar officieele terreinen aan

den overkant van het IJ bezat. Zomers werd er door de leden in de avonden cricket geëfend in een z.g.n. kooi op het IJclubterrein.

Dat waren genoegelijke bijeenkomsten, maar ik betwijfel, of de studies van al mijn broers en speciaal die van de jongeren, er wel bij hebben gevaren. Er is meer reden om het tegendeel te veronderstellen.

Het nieuwe ouderlijke huis aan de Verhulststraat ademde een andere sfeer dan dat in Weesp, maar de onderlinge gezelligheid bleef gehandhaafd en zelfs nog verhoogd door de voortdurende aanwezigheid van vele goede vrienden. Er werd veel aan muziek gedaan. Willem Stakman, een goed violist speelde met pianobegleiding van mijn moeder en ikzelf ontloopte mij als declamator. Verder was pater v.d. Geest O.P. die bij Aversoen geregeld gast. Wij noemden zijn avondbezoeken "apostolische avondhuiskamer is een hachelijk karwei.

Onze levens liepen bij het ouder worden vanzelfsprekend meer en meer uiteen, maar gedurende de vacaties was het gezin van 6 jongens en een jonge levenslustige moeder weer één geheel.

Onze moeder sprak van het "Kortenhorst-ensemble". De vacatiereizen onder haar leiding gewoonlijk in gezelschap van een aantal vrienden en een nichtje brachten ons weer voor korten tijd in de niet te omvatten stemming van eenheid en verbondenheid, welke alleen het gezinsverband geven kan. Ik vermeldde reeds ons verblijf in Niederlahnstein in 1903. Het volgende jaar streken wij in Quatrebras bij Tervuren neer. Tante Marie en Kees Heslenfeld waren toen bij ons. Van daaruit ben ik een week gaan logeeren bij de familie Koelman in Wiesbaden. Dan volgde het Teutoburgerwoud in 1905 (Joh. van Haastert, Willem Stakman en Kees Heslenfeld hadden zich bij ons aangesloten) Ubbergen in 1906 (samen met Mevrouw Heslenfeld en Kees, haar zoon) de Vogezes in 1909 (Anna Jansen en Jan Jansen waren toen van de partij) en Luxemburg in 1913 (Schloss Roth, waarheen Dora Woltersom mijn aanstaande vrouw ons vergezeld).

Van de meeste van deze gemeenschappelijke reizen bestaan dagverhalen. Elke dag werd door een der leden van het "Ensemble" op zijn of haar eigen manier beschreven. Ik heb ze wel eens aan mijn kinderen voorgelezen en ze hebben ervan genoten. In de jaren, dat wij niet gezamenlijk op reis gingen, verspreidden wij ons in verschillende richtingen. Een uitstapje naar de familie Sloot in Londen behoorde wel tot het prettigste, wat zich denken laat. Ook bij die gelegenheden reisden we in groot verband met een aantal vrienden. Ik heb over zoo'n Londensche reis eens een groot opstel gemaakt voor de z.g.n. Academie van het Gymnasium; maar ik heb dat stuk niet kunnen terugvinden.

De Condensed Milk Company deed, zoals ik reeds vertelde groote zaken op Engeland en had het transport van Nederland naar den overkant opgedragen aan de Holl. Stoombootmaatschappij. Zomers bestond er gelegenheid om op hare vrachtbooten met passagiersaccommodatie gratis een trip te maken. Zoo heeft Carel met Jan Jansen en meer anderen een mooie reis gemaakt langs Englands Zuidkust en vele havenplaatsen bezocht. Op de terugreis werd Bowey aangedaan, waar China clay werd ingenomen voor de porceleinfabriek "Mosa" te Maastricht.

Toen het aantal inwonende kinderen kleiner werd - Carel woonde als assistent in het Wilhelmina Gasthuis, Louis was leeraar geworden aan

de H.B.S. te Warffum in Groningen, Jules had de groote stap over de Oceaan gewaagd en zich als tuinarchitect in America gevestigd, Moot was aan een textielfabriek in Brabant verbonden -- verhuisde mijn moeder naar een goede woning aan het Johannes Vermeerplein. Dat was omstreeks 1911. In 1913 vestigde ik mij na mijn promotie als advocaat in Amsterdam en bewoonde een étage aan de Keizersgracht, waar ik ook kantoor hield.

Zoo bleef het tot de oorlog in Augustus 1914 uitbrak. Met ons vieren: Louis, Moot, Pit en ik hebben wij in het leger gediend. Moot en ik zijn opgeklimmen tot officier voor speciale diensten: Moot als textielexport bij het Centrale Kleedingmaatschappij (hij heeft als kapitein ook nog den oorlog van 1940 meegemaakt) en ik als griffier van den Krijgsraad-te-velde met standplaats te Arnhem. Ik ben daar in 1915 getrouwd en mijn twee oudste jongens Jan en Pit zijn in oorlogstijd geboren, in het geïmproviseerde mobilisatiehuisje aan de Frombergstraat 25. Er was voor mijn moeder geen reden meer om een eigen huishouden op te zetten en zij vertrok met Carel, die als psychiater verbonden was aan het krankzinnigengesticht "Voorburg" te Vught naar de lieflijke Brabantsche landouwen en deed voor Carel het huishouden in de mooie villa Catharina, waar wij allen steeds welkom waren. Zoo heeft tijdens een vakantie-reisje van zijn ouders Pit Jr. als wiesgekind eenigen tijd onder de hoede van Ma daar gologeerd.

Onze ondernemende en reislustige en vitale moeder heeft van daaruit na den oorlog een reis naar Amerika ondernomen met het dubbele doel het jonge gezin van mijn broer Jules, waar een zoon eveneens Jules geheeten geboren was, te bezoeken en om mijn jongsten broer Pit (Gerard) aldaar te installeeren. Het was haar groote illusie nog eens haar geliefd Indië terug te zien, maar dat plan heeft zij niet kunnen volvoeren. Zij heeft zich tevreden moeten stellen met het bereizen van Europa.

Na het huwelijk van Carel met Maria Kloppenburg is Ma in 1915 sur la branche gaan leven, eerst in Haarlem, later in Amsterdam, totdat in 1922 de ziekte, waartegen nog geen middel is gewassen, haar aantastte.

Zij woonde toen sinds eenigen tijd samen met haar vriendin Mevrouw Heslenfeld in een etagewoning aan de Hobbemakade. Een jaar lang heeft haar sterke lichaam weerstand geboden. Op Goeden Vrijdag 30 Maart 1925 is zij in het O.L.V. Ziekenhuis dapper aan God's wil overgegeven overleden. Tot het laatst toe is zij nog vol hoop en optimisme gebleven. Zij had zooals ze zeide -- graag nog vijf jaar geleefd om van haar kleinkinderen te kunnen genieten, maar het heeft niet mogen zijn.

Onze moeder had een sterken geest in een sterk lichaam; zij was te voren nooit ziek geweest. Op haar 65-jarigen leeftijd had zij nog het uiterlijk van een jonge vrouw. Zij heeft de voldoening gesmaakt, dat haar zes jongens, voor wie zij vader en moeder tegelijk moest zijn, hun bestemming hadden bereikt, toen zij het aardse tranendal verliet. Vijf van ons waren toen getrouwd. De jongste Pit heeft ons in langen tijd geen berichten gezonden. Vermoedelijk is hij ongetrouwd gebleven. In een van zijn spaarzame brieven schreef hij in zijn Amerikaansch-Nederlandsch cocktailtaal-tje: "in mijn lijf geen wijf" lees: "in my life no wife".

Is het wel noodig, dat ik in dit verhaal in het licht stel, wat onze moeder voor ons allen is geweest?

Was de beschrijving van haar leven op zichzelf niet reeds een hulde aan haar nagedachtenis? En wil men een samenvatting, dan kan ik niet beter doen dan een passage over te nemen uit een verjaarsbrief van Jules, uit Cleveland in het jaar 1915 geschreven.

"U kunt zeker met eenigen trots op de vervlogen jaren terugzien, want dit is het eerste jaar dat Uw huishouden opgebroken is en bijna alle jongens, getooid met de veders van Uw opvoeding het nest verlaten hebben.

Met dankbaarheid kunnen wij 6 jongens terugdenken aan onze wilde jonge jaren en nu eerst kunnen wij de wijze, altijd zachte en gelukkige hand van onze moeder waardeeren. Uw zes spruiten die allen weten, welk een goede moeder zij hebben (al zeggen zij het niet altijd) zullen hun moeder eenige malen meer hoogschatten, wanneer zij maar eens v6r, eenige duizenden mijlen van haar bekende pappot verwijderd zitten en, zoals ik, geheel alleen zich door somtijds lastige problemen heen moeten slaan."

-o-o-o-o-o-o-o-